

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

5^E JAARGANG

WOENSDAG 9 JUNI 1920

No. 232

INHOUD

	Blz.
RECENTE ONTWIKKELING VAN HET ARBEIDERSVRAAGSTUK IN NEDERL.-O.-INDIË (JAVA) II door <i>Dr. P. Endt</i>	489
Het Congres der International Law Association te Portsmouth door <i>Prof. Mr. G. W. J. Bruins</i>	492
Een terugblik op het Assurantiebedrijf in de Oorlogsjaren I door <i>Mr. R. Mees</i>	493
Naar de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie door <i>Prof. Mr. J. A. Veraart</i>	495
Discontoverhoging bij Overvloed of bij Schaarschte van Ruilmiddelen? door <i>Mej. Mr. E. C. van Dorp</i>	497
AAANTEKENINGEN:	
De Geldpolitiek in Nederland	498
Handelshoogeronderwijs aan de Londensche Universiteit	498
Wijziging in de organisatie der Londensche Effectenbeurs	499
De Handel der V. S. met Latijsch-Amerika	499
De „American International Corporation“	499
MAANDCIJFERS:	
Emissies in Mei 1920	501
Postchèque en Girodienst	501
Giro-omzet bij de Nederlandsche Bank	501
Rijkspostspaarbank	501
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*Assistent-Redacteur voor het weekblad: *D. J. Wansink.*Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*Telef. Nr. 3000. Telegr. adres: *Economisch Instituut.*Postcheque en girorekening *Rotterdam No. 8408.*

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 22,50 per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonne's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

7 JUNI 1920.

In den loop dezer berichtswEEK kon de prolongatierente eindelijk aanzienlijk terugloopen en meer in overeenstemming komen met de rente van particulier disconto en den werkelijken toestand van de geldmarkt. Werd Maandag aanvankelijk nog 6½ pCt. genoteerd, later kon er een notering van 6 pCt. bijkomen, hetgeen Dinsdag gevolgd werd door een bijnotering van 5 pCt. bij een aanvangsnoteering van 6 pCt. Woensdag werd alleen 5 pCt. genoteerd en de volgende dagen liep de koers verder terug, zoodat

ten slotte 4¼ pCt. genoteerd werd. Call-geld bleef echter ook deze week sterk gevraagd.

Particulier disconto onderging niet veel verandering. In den regel werd prima bankaccept tot 3½ pCt. afgedaan. In het laatst der week konden sommige posten ook nog iets lager plaatsing vinden.

* * *

Op de wisselmarkt was het over het algemeen stil. De meeste wisselkoersen ondergingen geen groote veranderingen. Alleen Markens en Oostenr. Kronen waren weder aan sterke schommelingen onderhevig. Aanvankelijk liepen deze koersen sterk terug, zoodat Markens b.v. een oogenblik voor 5.90 werden afgedaan. Vrijdag en Zaterdag was de stemming echter weder omgeslagen en werd wederom tot 7.25 als hoogsten koers afgedaan. Slot weder lager op ca. 6.90.

RECENTE ONTWIKKELING VAN HET ARBEIDERSVRAAGSTUK IN NEDERL.-O.-INDIË. *)

JAVA.

II.

Aan het slot van het eerste deel dezer beschouwingen vermeldde wij de werkstakingperiode op Java sinds het begin van 1920 en spraken als onze overtuiging uit, dat de stakingen een louter economisch karakter dragen.

Tot staving onzer mening, dat de beschuldiging van politieke bijbedoeling der arbeidsconflicten onjuist was en de oorzaken der sociale onrust zuiver van betreurenswaardigen *ekonomiesen* aard waren, dient gewezen te worden op het feit, dat de landbouwende bevolking van Java slechts weinig van de hogere prijzen der landbouwproducten profiteert; die dwalen voor een goed deel in de zakken van allerlei parasieten, tussenhandelaren, Arabiese en Chinese opkopers enz. Men kan dezen kleinen boeren hun domheid tot verwijt gaan aanrekenen, — daar verandert echter het feit zelf niet door. *Uit deze laag der*, steeds meer in 't gedrang komende, *kleine landbouwbevolking nu, vormt zich* tegen de halfjaarlijkse suikerkampanjes *het fabrieksproletariaat der suikerfabrieken* (Seizoenarbeid).

In den kring van deze lieden is in den loop van 1919 (vooral in Midden-Java) de diefstal van veldgewassen schrikbarend toegenomen; en dit verschijnsel vormt min of meer een barometer voor den maatschappelijken welstand... of liever: *Tiefstand*. De overal patrouillerende detachementen der gewapende politie hebben de volgende aantallen dieven van veldgewassen aangehouden:

Djokjakarta: 2e kwartaal 1919	28
3e „ 1919	386
Soerakarta: 2e „ 1919	9
3e „ 1919	67

*) Vereenvoudigde spelling.

Reeds een half jaar geleden schreef een goed kenner van den ekonomiesen toestand, de Midden-Java-redacteur van het Soer. Hbl., in zijn eigen orgaan „Mataram”, dat te Djokjakarta verschijnt: „Ruim twee maanden geleden hebben wij in verschillende dagbladen gewezen op de toenemende armoede ten platten lande (dit gold voornamelijk de afdeeling Klaten) en op het feit, dat de loonen, door de kolosale stijging van allerlei onmisbare artikelen en levensbehoeften, absoluut niet voldoende waren.”

Dit stond te lezen in een dagblad, dat om zijn konservatieve tendens kort tevoren door den Sarikat Islam was geboycot!

Opmerkelijk is ook het stijgende bevolkingsaantal der gevangenen. Die te Kediri telt zowat ieder jaar 6 à 700 gevangenen, een getal dat in de magere maanden November tot Maart met pl.m. 25 pCt. pleegt te stijgen, n.l. tot 8 à 900. Een inwoner van die stad schrijft over dit verschijnsel:

„Deze tweehonderd mensen, die in de magere maanden het cijfer der gestraften zoo hoog opvoeren, zijn geleghedensdieven, menschen die uit armoede, luiheid of door honger gedreven, zich aan kleine vergrijpen schuldig maken, zooals diefstallen op de passars, een paar kasplanten weghalen of iets dergelijks en feitelijk lekker zijn, dat zij betrapt worden en de gevangenis indraaien, waar zij gedurende eenigen tijd weliswaar van hunne vrijheid beroofd, doch goed gevoed worden.

De voeding laat in de gevangenen niets te wenschen over en vele menschen in de dessa wilden, dat zij iederen dag zoo'n menu hadden en het is er geen wonder, dat in tijden van voedselschaarste bijna alle gevangenen plaats tekort komen om den stroom van arme slokkers onderdak te brengen.”

Als men nu weet, dat in November 1919 het aantal van 1000 gedetineerden in genoemde strafgevangenis reeds bereikt was en er met alle macht werd bijgebouwd met het oog op de komende maanden, — dan zijn dit toch wel verschijnselen, die zéér te denken geven.

De vraag rijst bij dit alles, of er dan in het geheel niets gedaan is of gedaan wordt; of dan niemand deze symptomen van verschrompelde bestaansmogelijkheid belijft op te merken. Afgezien van de regeringsmaatregelen — het zou ons te ver voeren hier de z.g. rijstpolitiek te behandelen — zijn er stellig ook maatregelen van partikulieren (werkgevers e.a.) die in die richting gaan. De lonen zijn allerwegen gestegen... altans het *nominale* loon, niet het *werkelijk* loon. Verhoging der looncijfers dus, doch niet een gelijke tred met de Verteuerung. Een der weinige wetenschappelijke ekonomen die Indië telt, tevens man der praktijk: de heer E. Helfferich, meent dan ook, dat er van den kant der planters meer begrip moet worden getoond voor de abnormale, kritieke verhoudingen, waarvan de *orang ketjil* oftewel kleine luiden op Java het slachtoffer worden; hij zegt in het maandschrift „Koloniale Studiën”:

„Het schijnt dat dezelfde ondernemer, die met teedere zorg over zijn plantmateriaal waakt, die ter bestrijding van plagen en ziekten in zijn tuin de beste middelen aanwendt, geen oog, hart en verstand heeft, waar het geldt de vaak verzwakte en in lompen gekleede Inlandsche bevolking; het schijnt dat hij niet begrijpt, dat de verwaarloozing van deze voornaamsten factor van zijn eigen bedrijf, dat deze ellende ten slotte hem zelve betreft.”

Een scherp oordeel over de huidige situatie; geveld door een gematigd man.

Doch ook één der invloedrijkste planters van Oost-Java ziet den ernst der tijden in en stelt op de jaarvergadering van Oost-Javaplanters, op 27 Februari j.l. te Djember gehouden, een groot, zelfs ietwat wijdlopig sociaal program aan de orde. Het was de heer T. Ottolander, die op genoemd kongres een uitvoerig referaat hield over „de bejegening van het werkvolk”; een inleiding die door hem werd onderverdeeld: a. Op godsdienstig gebied; b. Op staatkundig gebied; c. Op economisch gebied; d. Op maatschappelijk gebied; e. Op persoonlijk gebied.

Zo lezen wij onder c.:

„I. De loonen der werklieden behooren niet langer afhankelijk te zijn van vraag en aanbod, maar worden bepaald door levensstandaard en aard van het bedrijf, met vaststelling van minimum-loonen door de gemengde arbeidscommissies.

2. De loonen behooren steeds te worden afbetaald op den afgesproken tijd.

3. Van de loonen behoort niets te worden aangehouden tot eene latere betaling. Evenmin behoort er op de afgesproken loonen te worden gekort. Voorts heeft iedere werkmán elken dag recht op uitbetaling van het hem toekomende loon.

4. De ondernemingen behooren voor hun Inlandsch personeel een pensioenfonds op te richten, waaruit hun, die geen werk meer kunnen verrichten, na een nader vast te stellen tijd een maandelijksch pensioen kan worden uitbetaald.

5. Zij hooren aan de werklieden, die een jaar of langer op de onderneming zijn werkzaam geweest, een aandeel in de winst der onderneming, te berekenen over het gemiddelde van de winst van de laatste vijf jaren, uit te keeren.”

Wij citeren deze uitingen geenzins, omdat wij een grenzeloos vertrouwen zouden stellen in al wat sociale heelmeeesters in spannende tijden weten aan te prijzen. Het is er ons slechts om te doen aan te tonen, hoe die leiders der produktie, die wat helderder zien dan sommige hunner collega's, tot het besef komen, dat het op den ouden voet niet meer gaat; niet een toevallige vlaag van politieke of sociale propaganda, doch de ijzeren drang der ekonomiese feiten heeft plotseling de grote sociale kwestie in dit nog steeds overwegend *agrarië*s deel der wereld aan de orde gesteld.

Tot hen, die eveneens zich geroepen voelen als heelmeeester der kranke maatschappij op te treden, behoort voorts de Resident van Soerakarta, een gewest — wij zagen het boven — waar de bruine bevolking de zwaarste crisis heeft door te maken. Zien wij eerst wat deze ambtenaar in zijn direkte omgeving waarneemt:

„Van algemeene bekendheid is, dat in de maanden Januari tot en met Maart — dit zijn de maanden, waarin de oude rijstvoorraad opgeteerd is en de nieuwe rijst oogst nog te velde staat — de bevolking van een groot deel van Java een zeer moeilijken tijd doormaakt. In die periode wordt door duizenden en duizenden gebrek geleden, het sterkst natuurlijk door de minstbedeelden: ouden van dagen, weduwen, weezen, gebrekkigen e.d. Dit leed wordt grootendeels in stilte geleden, treedt niet zoo in het licht als onder een volk met een andere mentaliteit ongetwijfeld het geval zou zijn. Een ieder echter die met binnenlandsche dessa-toestanden vertrouwd is, is overtuigd van de groote mate van ellende, die jaarlijks in dien tijd doorstaan wordt.”

Dit moge nu ieder jaar het geval zijn (zie aanhef en slot van het citaat), het is toch volstrekt niet toevallig, dat juist in *dit* jaar naar duurzame middelen wordt omgezien om de maatschappelijk zwakkeren voor totale inzinking te behoeden.

De genoemde Resident zoekt nu in een uitvoerig schrijven en in verschillende vergaderingen met de planters in zijn streek (georganiseerd in de Vorstenlandse landbouwverenigingen) contact, en ontvouwt hun een *participatie-stelsel*, dat z.i. moet neerkomen op toekenning van een evenredig deel der jaarlijkse winsten aan de arbeiders; „niet dus in den vorm van een telkenjare door de direktie opnieuw vast te stellen willekeurig bedrag, zooals thans op zeer enkele suikerondernemingen op Java geschiedt.” Daarop laat de auteur volgen:

„Een van de natuurlijke gevolgen, die ik van dit systeem verwacht, is al dadelijk dat naarmate het besef bij de bevolking doordringt, dat haar eigenbelang nauw betrokken is bij de winsten, door den ondernemer gemaakt, ook het aantal moedwillige brandstichtingen van suikerrietuinen en van tabakslodsen, zoowel als het getal moedwillige vernielingen van te veld staande ondernemingsgewassen, zooals het omkappen van jong suikerriet en van jonge koffiëboomen, het uittrekken van tabakspplanten, het moedwillig vernielen van tabaksbladeren en meer dergelijke der onderneming vaak groote schade berokkenende misdrijven, meer en meer zullen afnemen.”

Deze winstaandelen wil de Resident dan niet verdelen en versnipperen over de arbeiders individueel, maar hij wil een *reservefonds voor sociale doeleinden* creëren; het beheer daarvan worde opgedragen aan een eigen fondsbestuur, samengesteld uit personen uit de streek zelf geboortig. Wat kan met deze gelden al niet gebeuren?

Algemene woningverbetering, — stelt de ontwerper van het plan op den voorgrond. Voorts: oprichting van eenvoudige plaatselijke vakscholen, malaria-bestrijding, stichting van hulpziekeninrichtingen, leenbanken, asylen voor absolute paupers (bedelaars) etc.

Aan het slot van zijn uiteenzetting maakt de Resident melding van de medewerking van Z.M. den Soesoehoenan en van het Mangkoenegorose rijk, die uitgestrekte landbouwondernemingen in Midden-Java bezitten; door hen zijn reeds beslissingen genomen, opdat die maatregelen nog in 1920 voor al hun ondernemingen in werking treden.

Of de Europese werkgevers dit voorbeeld zullen volgen?

In zeer veel gevallen valt de beslissing daarover niet in Ned.-Indië, doch in Nederland. Voegen wij er aanstonds bij, dat dit stellig *niet* in het voordeel is der verwezenliking van de boven-ontvouwde ideeën. Het kon wel eens blijken, dat zij, die in Holland over deze dingen hun *ja* of *neen* moeten afgeven, nóg minder doordrongen zijn van 's heren Helfferich's waarheid (dat wanneer sociaal sentiment zwijgt, welbegrepen eigenbelang tot de daad moet dringen) — dan de Indiëse ondernemers, wier kortzichtigheid door dezen ekonoom zozeer werd bejammerd. De ervaring geeft in deze geen aanleiding tot rose illusies. Te minder, omdat in Europa zelf het participatiestelsel al een eeuw lang een tamelijk kwijnend bestaan voortsleept. De nieuwere literatuur op dit gebied (Ibañez de Ibero: „la Participation aux bénéfices” en Gunther „die Gewinnbeteiligung”) leert ons, dat werkgevers in Europa die het participatiestelsel toepassen, in de eerste plaats vragen: Voert toepassing van dit systeem de produktie op? En pas in de tweede plaats: Geeft de toepassing een waarborg, dat stakingen afnemen? Het antwoord op de eerste vraag moet in het algemeen ontkennend, dat op de tweede bevestigend luiden; terwijl bovendien valt op te merken, dat de verbreiding van het stelsel over de verschillende landen van Europa een zéér geringe is.

Nemen wij, al deze factoren in aanmerking, dan lijkt het twijfelachtig of voor het door den Resident van Soerakarta zo warm bepleite stelsel een andere dan akademiese simpatie als echo uit de planters- en industriële kringen van Midden-Java zal opklinken.

Een direkt ingrijpen door sociale wetgeving is van den kant der regering denkkelijk pas te wachten, nadat de grote enquête in de suiker-industrie haar gegevens heeft gekompileerd en bewerkt. Deze enquête-kommissie, ruim een jaar geleden door den Volksraad benoemd, is haar werk begonnen met het rondzenden van zeer uitvoerige vragenlijsten aan industriëlen, bestuursambtenaren en andere belanghebbenden. Er wordt daarin gevraagd naar de geschiedenis van iedere suikerfabriek, wie de oprichters waren, in welke handen het kapitaal was en tans is; naar de uitgestrektheid van het met riet beplante areaal, naar de jaarlijkse produktie, naar de kontrakten met andere fabrieken gesloten (z.g. rayon-kontrakten); aan de griffiers van de landraden en van de voormalige residentiegerechten worden vragen gesteld omtrent overtredingen der grondhuur-ordonnantie, omtrent onwettige okkupatie van domeingrond door suikerfabrikanten, over de sedert 1 Januari 1913 berechte civiele akties van suikerfabrikanten tegen inlandse grondverhuurders ter zake van niet-levering van den grond, kontraktbreuk etc.

Over deze kwesties van grondverhuring nog een enkel woord. We mogen bekend veronderstellen, dat

de gebruikelijke wijze voor de fabrieken om grond voor riet-aanplant te krijgen *niet* is: het aankopen van grond. De wet verbiedt aankoop, krachtens het principe dat de bodem het onvervreemdbaar bezit moet blijven van de inlandse bevolking. Die gronden worden dus van haar gepacht, en de inhoud dezer pacht-kontrakten wordt beheerst door een wet: de Grondhuurordonnantie. Deze beschermt den ekonomies zwakkere tegen al te grove uitbuiting door den kapitaalkrachtigen fabrikant. Van minder bekendheid is, dat er ondanks deze beschermende bedoelingen nog zeer vele misbruiken, wetsontduikingen etc. bij de grondverhuring voorkomen; om niet te uitvoerig te worden, volstaan wij met deze aanduiding en verwijzen voor details naar ons werk: „Wanderarbeiterverhältnisse in den farbigen Kolonien”, pag. 69—75.

Het zal zeker tot de voornaamste plichten der enquête-kommissie behoren, omtrent deze kwesties en knoeierijen, die zich meestal in het donker der dessa's en kampongs afspeelen, het volle licht te laten schijnen; alsmede omtrent de handhaving van de *minimum-grondhuurprijzen*, die door de nieuwe bepalingen der grondhuurordonnantie voor ieder gewest zijn vastgesteld, betrouwbare gegevens te verzamelen. Ook zal de vraag onder de ogen moeten worden gezien of niet deze minima per bouw — in verband met de hoog-konjunktuur die de opbrengst per bouw geweldig deed stijgen — weder moeten worden verhoogd.

Het is de eerste parlementaire enquête die ooit in Indië werd gehouden en alleen reeds daarom een sociaal feit van den eersten rang; met spanning mag men de resultaten ervan tegemoet zien, temeer omdat het bij dit uitgebreide onderzoek niet enkel gaat om de verhouding tussen werkgever en werknemer, doch om de gehele plaats die deze gewichtige produktietak inneemt: haar verhouding tot den staat, tot de inlandse ekonomies zwakke verpachters, tot het bankkapitaal enz. Wij kunnen dit slechts voldoende in het licht stellen, wanneer wij het werkprogram der parlementaire enquête-kommissie hier volledig weergeven:

Hoofdstuk I. Oprichting en uitbreiding suikerondernemingen.

Adviezen over oprichting en uitbreiding, — Voorwaarden, opvolging der voorwaarden, — Statistieke opgaven, — Overtredingen van de fabrieken-ordonnantie.

Hoofdstuk II. Grondhuur en andere titels op den grond. Grondhuurcontracten, — Huurprijzen, — Voorschotten, — Onderzoek huurcontracten, — Tusschenpersonen bij grondhuur, — Ruiling van grond, — Huur van ambtsvelden, Overtredingen en civiele acties, — Rietaanplantingen op gronden, niet ingehuurd volgens de grondhuur-ordonnantie, — Vergelijking der grondhuren van suikerfabrieken met grondhuren van andere industriële ondernemingen (casave, katjang, thee, enz.).

Hoofdstuk III. Grondbewerking en andere veldarbeid.

Soorten arbeid, — Wijze van arbeiden, — Categorieën van arbeidende personen, — Wijze van betaling, — Voorschotten, inhoudingen, boeten, — Employés, — Arbeidsreglementen, — Loonen, — Inmenging bestuur ingevolge bijblad 5663.

Hoofdstuk IV. Verhouding van ambtenaren tot de suikercultuur.

Wettelijk voorgeschreven bemoeienis der ambtenaren met de suikercultuur, — Niet wettelijk voorgeschreven bemoeienis der ambtenaren met de suikercultuur, — Ongeoorloofde verhoudingen tusschen ambtenaren en suikerfabrieken, — Invloed van directies van suikerondernemingen op de Regeering.

Hoofdstuk V. Verhouding der Inlandsche gemeenten en der Inheemsche bevolking tot de suikercultuur.

Invloed van Inlandsche gemeenten bij verhuren van gronden, Invloed dessahoofd en -bestuur op grondhuur, — Invloed dessahoofd en -bestuur op andere contracten, — Lasten der dessa en bevolking door suikerfabrieken, — Hulp der suikerfabrieken aan de dessa en de bevolking, Invloed der suikerfabrieken op inrichting en beheer der Inlandsche gemeenten, — Inkomsten der dessa-hoofden en -bestuurders van de suikerfabrieken.

Hoofdstuk VI. Watergebrek.

Soorten van watergebruik, — Bezwaren tegen regelingen en voorwaarden, Toezicht, — Bijdragen in geld, materiaal, arbeid, — Vermeerdering van beschikbaar water

voor suikerfabrieken, — Waterkwesties, — Overtredingen. Hoofdstuk VII. Bedrijven in verband met de suikercultuur.

Hoofdstuk VIII. Financiële uitkomsten en belangen.

Directe inkomsten van den staat uit de suikerindustrie, — Directe inkomsten van locale raden uit de suikerindustrie, — Kapitalen, betrokken bij suikerondernemingen, — Suikerproductie.

Hoofdstuk IX. Economische beteekenis der suikercultuur.

Omvang der suikercultuur in verhouding tot andere cultures op Java, — Wereld-productie, — Bescherming van den staat aan de suikerindustrie.

Keren wij tot de sociale kwestie in engeren zin terug, dan lijdt het geen twijfel of de enquête-commissie zal aan het einde van haar onderzoek met positieve voorstellen komen tot invoering van verzekeringswetten, tot uitbreiding of algehele herziening der Fabrieken-ordonnantie, tot wijziging der Grondhuur-ordonnantie e.d.m. Of deze voorstellen kans op succes hebben, zal voor een deel afhangen van den organisatie-geest van de bruine arbeidersbevolking, of zij in staat blijft haar wensen, verlangens, eisen naar voren te brengen. De nood der tijden heeft hen tans te hoop gedreven, aaneengesmeed. Westerse ervaring zegt, dat wanneer deze geest van saamhoorigheid eenmaal in de mensen gevaren is, hij hen niet meer loslaat. Doch de Oosterling is impulsief, onberekenbaar, hij geeft toe aan de stemming van een oogenblik. Het is denkbaar, dat zodra de druk der tijden iets minder door hem wordt gevoeld, hij in zijn individualisties fatalisme terugvalt. Met de S.I. is dit in de 10 jaren van zijn bestaan niet het geval geweest, maar dit is nog geen bewijs dat de jonge vakbeweging over dezelfde vitaliteit beschikt.

De vraag rijst echter: komt die tijd van lichter lasten, van wegvaging van zorgen, voor het steeds sterker aangroeiende volk der Javanen ooit terug, — gegeven een gelijke produktiewijze en een eendere koloniaal-ekonomiese organisatie? Dr. P. ENDR.

HET CONGRES DER INTERNATIONAL LAW ASSOCIATION TE PORTSMOUTH.

De International Law Association mag de eer voor zich opeischen van de groote internationale vereenigingen de eerste te zijn geweest, die haar van 1873 dateerende congressenreeks weder op den ouden voet heeft aangevangen. Van 27 tot 31 Mei j.l. is de Association te Portsmouth bijeen geweest en zelfs zou deze conferentie reeds in October 1919 zijn gehouden, ware toenmaals de Engelsche spoorwegstaking niet tusschenbeide gekomen.

Van de conferentie zijn in de groote Nederlandse bladen uitvoerige verslagen verschenen, zoodat hier met enkele algemeene woorden kan worden volstaan. Voorbereiding en ontvangst waren uitnemend verzorgd, terwijl uit alles bleek, hoezeer van Engelsche zijde aan de hervatting van den internationalen arbeid waande werd gehecht. Ook in de personen, die op de conferentie de leiding hadden, kwam dit naar voren. President was Lord Reading, Lord Chief Justice van Engeland, door wien tevens de eerste vergadering werd gepresideerd; terwijl de volgende dagen achtereenvolgens de Amerikaansche gezant te Londen, Mr. Davis, Lord Justice Younger, Lord Phillimore en de Oxfordsche hoogleeraar Sir H. Erle Richards voorzaten. President der Association is Staatsraad Mr. D. Josephus Jitta.

Van vorige bijeenkomsten onderscheidde deze conferentie zich in de eerste plaats hierdoor, dat de voorbereiding der te behandelen onderwerpen noodgedrongen van anderen aard moest wezen. Met de conferentie zelve nam het internationaal overleg opnieuw een aanvang, zoodat systematische internationale voorbereiding moeilijk kon voorafgaan. Dank zij verschillende besluiten der conferentie zal evenwel voor volgende conferenties deze wijze van voorbereiding weder worden ter hand genomen.

Al heeft ongetwijfeld de discussie op het congres hierdoor geleden, voor de conferentie in haar geheel is een en ander stellig geen nadeel geweest. Wanneer na een onderbreking van jaren en na een gebeuren als de afgelopen oorlog het werk moet worden hervat, is het goed, dat de eerste maal de bespreking zich op algemeen terrein blijft bewegen. Niet zoozeer in de details, als wel in de algemeene lijnen toch moet in de eerste plaats het oude contact worden hersteld. Slechts één uitvoerig voorbereid voorstel was ter tafel, nl. het in den tweeden dag behandelde rapport van het door de Engelsche afdeling der Association in het leven geroepen „British Maritime Law Committee” nopens zee-oorlogsrecht. Op voorstel van een der rapporteurs, den Londenschen advocaat Mr. v. Roosegaarde Bisschop, heeft evenwel de conferentie het wijze besluit genomen, dit „British Maritime Law Committee” om te zetten in en aan te vullen tot een wezenlijke internationale commissie en het rapport aan deze nieuwe commissie te onderwerpen.

De eerste dag was gewijd aan een bespreking van den Volkenbond. Een tiental korte, gedrukte beschouwingen over verschillende zijden van het omvangrijke vraagstuk waren in het bezit der leden. De voorzitter, Lord Reading, opende de vergadering met een uitnemende rede, waarin hij wees op de volstreekte noodzakelijkheid van een organisatie boven de afzonderlijke staten. Ook de verdere sprekers, voor een deel dezelfde als de schrijvers der genoemde praeadviezen, betoonden zich warme voorstanders van de Volkenbondgedachte. Zijn wij echter fout, wanneer wij bij velen, naast hun enthousiasme voor het beginsel, zekere wankelmoedigheid ten opzichte van de wijze, waarop het beginsel tot dusver verwezenlijking vindt, meenden te ontdekken?

Het belangrijkste onderwerp, dat op deze eerste, den volgende dag gecontinueerde vergadering ter sprake kwam, vormden ongetwijfeld de denkbeelden schriftelijk door Mr. B. C. J. Loder uiteengezet en nader door hem toegelicht nopens de instelling van een permanent internationaal gerechtshof, denkbeelden, die bovendien hun beteekenis ontleenen aan het feit, dat Mr. Loder een belangrijke rol zal spelen bij de binnen enkele weken te 's-Gravenhage te houden internationale volkenbondconferentie, waar de stichting van dit hof zal worden voorbereid. Een andere bespreking van dit vraagstuk moge, mede met het oog hierop, voor het oogmerk achterwege blijven.

Ook de beide onderwerpen: het zeeoorlogsrecht en de behandeling van krijgsgesvangenen, welke in de volgende vergaderingen ter sprake kwamen, mogen hier stilzwijgend worden voorbijgegaan. Wat het eerste onderwerp betreft werd reeds aangeteekend, hoe het ter tafel gebrachte rapport, tesamen met een praeadvies van Mr. K. Jansma te Amsterdam over het meer door hem behandelde onderwerp „sequestratie van neutrale handelsvaartuigen” naar een nieuwe in te stellen commissie werd verwezen, terwijl nopens het tweede onderwerp, waaromtrent geen nieuwe gezichtspunten van beteekenis werden ontwikkeld, een soortgelijk besluit werd genomen.

De laatste dag was gewijd aan een algemeene bespreking van de mogelijkheid van internationale samenwerking onder den Volkenbond en de avond aan een bespreking van het belangrijke vraagstuk van de regeling van het vliegwezen in vreedstijd.

Omtrent het eerste punt was een praeadvies ingediend door Dr. Ernest J. Schuster, die na een overzicht te hebben gegeven van wat tot den oorlog aan internationale samenwerking van overheidswege en van de zijde van particuliere organisaties viel aan te wijzen, eindigde met het voorstel, een speciale commissie in het leven te roepen, ten einde na te gaan op welke wijze internationale samenwerking voor algemeene, economische, sociale en juridische onderwerpen zou kunnen worden uitgebreid en versterkt, hetzij door bestaande internationale organisaties, hetzij door de vorming van nieuwe, en hoe deze organisaties

zouden kunnen samenwerken met den Volkenbond.

Na een discussie, waarbij o.a. door den Italiaanschen hoogleraar Markies Corsi de vraag werd opgeworpen, of de Association door dergelijke vragen te behandelen haar gewone wijze van werken, bestaande in het voorbereiden van internationalen wetgevenden arbeid, niet zou te buiten gaan, werd het voorstel, eenigszins gewijzigd, met algemeene stemmen aangenomen. Een besluit, dat in alle opzichten valt toe te juichen en dat, wanneer het met name op economisch en sociaal gebied tot resultaat mocht leiden, heilzame gevolgen zou hebben. Immers, terwijl juist op economisch en sociaal gebied — men denke aan de Arbeidsconferentie te Washington en binnenkort de Brusselsche financiële conferentie — door den drang der omstandigheden de officieele internationale samenwerking of althans het gemeen internationaal overleg het grootst is, ontbreekt hier geheel de voorbereiding, die krachtige, particuliere, internationale organisaties, gelijk op juridisch arbeid het Institut de Droit International en de International Law Association zelve, plegen te leveren. Immers hoe veelvuldig de niet-officieele internationale aanraking op economisch en sociaal gebied ook moge zijn, zij betreft of speciale groepen uit het bedrijfsleven, als arbeiders- en werkgeversorganisaties, reeders, bankiers e.d. of speciale doeleinden als den vrijhandel, en ondersteunt dus steeds bij hen die samenkomen gelijk beginsel of gelijk groepsbelang. Slechts op het gebied der statistiek valt in het Institut International de Statistique iets soortgelijks aan te wijzen. Vooral thans is dit gemis diep te betreuren. Immers al mogen in de verschillende landen de vraagstukken, welke straks te Brussel aan de orde zullen komen, onder de oogen zijn gezien, hoeveel beter zou deze conferentie zijn voorbereid en hoeveel meer kans op praktisch resultaat zou zij wellicht kunnen hebben, indien eenigen tijd te voren competente personen uit verschillende landen, niet gebonden door eenige officieele qualiteit, het vraagstuk na deugdelijke voorbereiding in het openbaar onder de oogen hadden kunnen zien.

De bespreking over het vliegwezen, welke schriftelijk was voorbereid door Prof. Hazeltine van Cambridge en Mej. Dr. J. Lycklama à Nijeholt, en op uitnemende wijze door Prof. Richards werd ingeleid, had tot resultaat, dat ook dit vraagstuk naar eene afzonderlijke commissie werd verwezen. Bij de bespreking bleek opnieuw, hoezeer van Engelsche zijde aan het beginsel van volstrekte soevereiniteit ook over het luchtruim boven het eigen gebied wordt vastgehouden.

B.

EEN TERUGBLIK OP HET ASSURANTIE-BEDRIJF IN DE OORLOGSJAREN. *)

(Inzonderheid op de zeeverzekering.)

In menig opzicht verschilt het aspect, dat het assurantiebedrijf in 1920 vertoont, belangrijk van dat van 1914. Maar toch moet men niet alle veranderingen van deze tijd als een gevolg van de oorlog beschouwen. Indien er in 1914 vrede gebleven was, zou het evolutieproces van het bedrijfsleven toch zijn voortgegaan. De bedrijfsconcentratie b.v., die in de laatste jaren ook in het verzekeringwezen sterk tot uiting is gekomen, was ook al vóór de wereldoorlog merkbaar. Zelfs de uitbreiding der plaatselijke assurantiemarkten — toch een van de meest belangrijke verschijnselen na de oorlogsperiode — dateert al van vroeger tijd. De vaststelling der nieuwe Hamburgse zeeverzekeringkondities is geen oorlogsmaatregel geweest, en de nieuwe beursbrandpolis, die straks (wanneer?) de Nederlandse brandassuradeuren publiceren zullen, houdt met de oorlog maar een zeer zijdelings verband.

Doch, al moet men met deze regelmatige ontwikkeling rekening houden, het lijdt geen twijfel of de

*) Vereenvoudigde spelling.

oorlog zelf heeft op het verzekeringbedrijf een sterke invloed gehad. Een terugblik op de laatste jaren toont dit duidelijk aan.

Reeds aanstonds in het begin heeft de oorlog in het assurantiebedrijf schrik en ontreddeering gebracht. Schrik, omdat het molestgevaar — tot kort voor de oorlog tegen lage premies of kosteloos in de verzekeringen medegedeekt — op eens zeer dreigend werd; ontreddeering, omdat een geregeld scheepvaart- en goederenverkeer, en internationale assurantieverbindingen — levensvoorwaarden voor een gezond verzekeringbedrijf — op eens in gevaar gebracht en onzeker werden. Wel hadden reeds in 1911, bij het uitbreken van de Balkan-oorlog, de assuradeuren, die kontrakten van zeeverzekering op goederen getekend hadden, van hun bevoegdheid gebruik gemaakt om zich met een opzeggingstermijn van 15 dagen van het molestrisiko te ontslaan. Ook de casco-verzekeringen, zowel voor de binnenvaart als voor de zeevaart, liepen, zolang niet het tegendeel bepaald was, „vrij van molest”. Maar waar het molest was ingesloten, geschiedde dit tegen een lage premie, een premie die een vredesstemming weergaf, en aan molestgevaar had men in de laatste maanden voor de oorlog niet meer gedacht dan gewoonlijk. In de beurspolissen van brandverzekering was in Nederland — in tegenstelling tot de meeste andere landen — brandschade door molest niet uitgesloten en dus medegedeekt. Vooral in deze laatste branche nu, sloeg in Augustus 1914 de assuradeuren de schrik om het hart. Wat zou er gebeuren als Nederland in oorlog kwam, bij een vijandelijke inval een groot aantal panden en goederen door brand werden vernield, en de Nederlandse assuradeuren al deze schaden tegelijk zouden moeten vergoeden? Hoe men die vraag ook beantwoordde, aan het risico zelf was niets te verhelpen. Men hoopte maar, dat Nederland niet in oorlog komen zou en men nam zich plechtig voor in het vervolg nooit meer brandrisico's inkluis molest op zich te nemen.

De ontreddeering in het assurantiebedrijf is in de loop van de oorlog veel groter geworden dan zich in Augustus 1914 liet aanzien. Maar toch hebben reeds op 5 Aug. en 9 Sept. 1914 de Royal Proclamations, die aan Engelse onderdanen de handel met de vijand verboden, het assurantiewezen in een geheel andere positie gebracht, dan die waarop men voor het geval van oorlog gerekend had. Men was lang bevreesd geweest, op grond van beslissingen uit de Napoleontiese tijd, dat Engeland in geval van oorlog aan de Engelse verzekeraars zou verbieden schade te vergoeden aan onderdanen van een vijandelijk land, en met name in Duitsland had men in de laatste tijd met het oog hierop dikwijls bezwaar gemaakt tegen verzekering van Duitse risico's aan de Londense markt. Deze opvatting werd intussen niet algemeen gedeeld, en men huldigde ook de leer dat alleen de betalingsplicht werd opgeschort, en dat dus in ieder geval een Engelse assuradeur aan een vijandelijk land zou *mogen* betalen. Maar ook bij die opvatting voelde de buitenlander zich niet altijd veilig en vooral de Duitse verzekeren verlangden vaak de opneming van een klauwule in de polis, waarbij de Engelse verzekeraar met zoveel woorden verklaarde dat hij in geval van oorlog tussen Engeland en Duitsland zijn bij de polis aangegane verplichting getrouw zou nakomen. De Engelse assuradeuren hadden niet nagelaten op het overdrevene van deze eisen te wijzen: zij waren immers kooplui, en hielden zich dientengevolge aan hun overeenkomst, ook dan wanneer daartoe geen wettelijke verplichting mocht bestaan; en wanneer er oorlog komen mocht, zou deze toch gevoerd worden tussen de naties, niet tussen de individuen, zodat de Duitse verzekeren de Engelse verzekeraars waarlijk niet behoefden te vrezen. Met klem werd dit Engelse standpunt verdedigd door Sir Edw. Beauchamp, de toenmalige president van Lloyd's, op de internationale zeerecht-conferentie te Kopenhagen in 1913, en dit

betoog, van zo bevoegde zijde, liet niet na indruk te maken.

En wat deden nu de Engelse proklamaties in de eerste maanden van de oorlog? Die van 5 Aug. 1914 gaf al een teleurstelling: de Engelse onderdanen werden daarbij herinnerd aan het geldende Engelse recht, dat handel met de vijand verbood, en ter zake van assurantie werden zij gewaarschuwd, niet alleen geen nieuwe overeenkomsten met de vijand aan te gaan, maar ook geen schade op een voor de oorlog gesloten verzekering te betalen, indien deze was veroorzaakt door molest van Engeland of zijn bondgenooten: De proklamatie van 9 September deed de tweede stap en verbood, ook ter zake van verzekering, de nakoming van elke verbintenis tegenover de vijand; de wet van 18 September (Trading with the Enemy-Act) bedreigde de overtreders van deze proklamaties met zware straffen.

Daar lagen dus de verwachtingen in duigen. Noch de polisklausule der Duitsers, noch de koulance der Engelsen kon de zaak meer redden. De oorlog zou niet alleen met militaire, maar ook met economische wapens gestreden worden; de Engelse bepaling werd met grote nauwgezetheid uitgevoerd, en zeer spoedig door een soortgelijke Duitse bepaling gecerificeerd.

In het vredesverdrag van Versailles wordt de verhouding van verzekeren en verzekeraars uit de onderling vijandige landen nauwkeurig geregeld. In een aanhangsel, behorend bij de vijfde afdeling van het tiende deel van het vredesverdrag (na art. 303), wordt, in het derde gedeelte, over de assurantiecontracten gehandeld, en dit gedeelte is weer in afdelingen onderverdeeld. Volgens deze bepalingen (die voor beide partijen gelijkelijk gelden), wordt, in het algemeen, de assuradeur aansprakelijk gehouden voor schade, gevallen op assurantiën vóór de oorlog aangegaan. Een uitzondering wordt gemaakt bij de zeemolestverzekeringen, waarbij de assuradeur niet gehouden wordt geacht schade te betalen, die ontstaan zijn door oorlogsmaatregelen van het land waartoe hij zelf behoort.

De scheiding tussen assuradeurs en geassurcerden uit de geallieerde en centrale rijken werkte natuurlijk verder door dan ten aanzien van over en weer in het buitenland gesloten verzekeringen. Ook de agenturen, die in het vijandelijk buitenland werkten, werden op eens tot stilstand gedoemd, en — wat nog van veel meer betekenis was — ook de contracten van herverzekering tussen de oorlogvoerenden, verloren hun kracht. De herverzekering had zich in de latere tijd in toenemende mate internationaal ontwikkeld, en men kan gerust zeggen dat vóór de oorlog de grote risico's zich door het stelsel van herverzekering over alle landen verspreidden. Ook deze band werd nu tussen geallieerden en centralen verbroken; de Engelse Proklamatie van 8 Okt. 1914 heeft de assurantie-bepaling uit de Proklamatie van 9 September in dit opzicht aangevuld. Het gevolg is geweest dat, aan beide zijden, een belangrijk deel van de verzekerde risico's weder ten laste der oorspronkelijke verzekeraars kwam, en deze genoodzaakt werden aanstonds naar nieuwe herverzekering om te zien, of het bedrag dat zij voor eigen risico gehouden hadden, met het teruggekomen gedeelte te vergroten.

De assuradeurs in de neutrale landen hebben deze moeilijkheden slechts in geringe mate meegemaakt. Maar door het in verhouding zeer grote aantal buitenlandse maatschappijen aan de Nederlandse beurzen speelde toch de internationale politiek ook bij ons al spoedig een belangrijke rol. Het overzeese verkeer werd bijna uitsluitend met de geallieerde landen onderhouden, en dientengevolge moesten dikwijls de zee-goederenpolissen ten genoegen van de geallieerde ontvangers worden afgesloten, hetgeen betekende, dat deze polissen niet door Duitse of Oostenrijkse maatschappijen ondertekend mochten zijn. In de geallieerde landen is men op dit punt hoe langer hoe strenger eisen gaan stellen. Zelfs werd later van Engelse zijde

bijna geregeld opgave van assuradeuren verlangd, wanneer goederen met bestemming naar Nederland in Engeland waren aangehouden en daar voor de prijsrechter gebracht. Eindelijk is nog de antithese Centraal-Geallieerd aan onze assuradeuren gesteld door de zwarte lijst, waarmee in Oktober 1917 de Franse regering ons verschrikte, en welke de strekking had de Franse verzekeraars het verkeer met dié Nederlandse kollega's te verbieden, die ook agenturen van Duitse maatschappijen hadden. Men is er niet in geslaagd op deze wijze de ene helft onzer assuradeurs geallieerd-gezind, en de andere helft centraal-gezind te maken, maar het effect is wel geweest, dat door opzegging of overdracht van agenturen de assuradeuren zich in de nationaliteiten hunner maatschappijen hebben gespecialiseerd.

Een andere reden van ontreding van het assurantiebedrijf — naast de politieke gevolgen van de oorlogstoestand — heeft gelegen in de grote veranderingen, die het gehele handelsverkeer heeft ondergaan. Bij de verzekering is noodig een grote omzet, een verdeling van het gehele bedrijfsrisiko over een groot aantal objecten, en een klein belang bij elk object afzonderlijk. Nu bracht de oorlog een grote beperking van goederentransport. Hoe langer de oorlog duurde, des te schaarser werden de transporten, des te schaarser dus ook de verzekeringen. Alle waarden namen daarentegen hand over hand toe. Dit werkte voor de assuradeuren als een tweesnijdend zwaard: hun risiko werd minder verdeeld, en hun belang bij één object afzonderlijk vergroot.

Verminderde op deze wijze het aantal van de gewone risico's, er kwam een ander risico bij, dat in zijn toenmalige vorm als een nieuwe faktor in het bedrijf kon worden beschouwd, en dat al spoedig alle aandacht in beslag nam: het molestrisiko. Men kende het molestrisiko uit vorige oorlogen. De laatste Balkanoorlogen lagen zelfs nog vers in het geheugen en deze hadden in de ontwikkeling van de molestverzekering een niet onbelangrijke rol gespeeld. Maar hoe geheel anders waren de molestverzekeringen in de wereldoorlog! Van hoeveel meer betekenis voor de handel; hoeveel moeilijker te schatten; hoezeer variërend, naar gelang van het oorlogsverloop niet alleen, maar ook naar gelang van de wijzigingen van wet en recht, die tijdens de oorlog dan hier dan daar werden ingevoerd! De ervaring, de richtsnoer die de koopman voor zijn handelingen boven alle andere pleegt te verkiezen, ontbrak telkens weer, en de zorg voor een behoorlijke voorziening van de behoeften van de handel, gepaard aan die voor het overeind houden van het assurantiebedrijf, heeft assuradeuren en assurantiemakelaars beiden in deze jaren heel wat hoofdbrekens gekost. In de eerste tijd waren het de rondwarijnde Duitse oorlogsschepen die het grote gevaar opleverden, ook wat Nederland betreft. Voor Nederlandse schepen die geen kontrabande vervoerden behoeften wij weliswaar niet bang te zijn, maar hoeveel Nederlandse goederen waren niet verladen in Engelse schepen! En naarmate de Duitse kapers van het krijgstoneel verdwenen, doken de Duitse duikboten op, als de schrik van de zeeën. Eerst heette het, dat de duikboten niet ver van hun basis opereren konden, en die basis was de Duitse Noordzeekust. Maar in Januari 1915 werd de zeevaart ontsteld door het bericht, dat Duitse duikboten verschenen waren in de Ierse zee, en hoeveel verder nog hebben de duikboten het niet gebracht! Zij belemmerden de vaart naar Archangel, opereerden in de gehele Middellandse Zee, vertoonden zich aan de Westkust van Afrika, hielden een raid aan de Kust der Verenigde Staten. En het optreden der duikboten werd hoe langer hoe drastischer, totdat ten slotte in Februari 1917 de onbeperkte duikbootoorlog afgekondigd werd, en op een groot gebied om Engeland en brede stroken langs de andere vijandelijke landen, elk schip werd vogelvrij verklaard. De assuradeurs der neutrale

mogendheden hadden behalve met deze maatregelen van Duitse zijde ook nog met die van de geallieerden te rekenen. Ook dezen verklaarden bepaalde delen van de zee voor gesloten, en het effect van deze verklaringen is o.a. dit geweest, dat schepen van Nederland uit niet anders dan door een smalle vaargeul naar de Noorse kust, de Oceaan konden bereiken. De reizen tussen Nederland en Indië werden telkens langs andere routes ondernomen (Suez, Kaap de Goede Hoop, Panama) en lange tijd geheel gestaakt. De regels omtrent kontrabande veranderden keer op keer, en bij elk bericht omtrent een nieuwe „order in council” wist men reeds uit welke hoek de wind woei. Goederen naar Nederland werden aanvankelijk telkens op onverklaarbare gronden opgehouden, zoowel in Frankrijk als in Engeland. De N.O.T. heeft geruime tijd, wat de invoer betreft, een meer stabiele toestand in het leven geroepen, maar zelfs de waarborg „N.O.T.-goed” voldeed op het eind niet meer geheel, en het aantal naar Nederland bestemde goederen, die onderweg achterbleven of naar Engeland werden teruggezonden, krom tot zeer aanzienlijke hoogte. Al deze feiten zijn bekend, maar het heeft belang te alle globaal naast elkaar te zien gesteld om te begrijpen voor welke mutaties van risico de assurantiemarkt in de loop dezer jaren gestaan heeft.

Het molestrisiko, dat enerzijds een faktor te meer is geweest om de ontreddering van het bedrijf in de hand te werken, heeft anderzijds een kompensatie gegeven. Want was de omvang der zaken, wat de gewone zeeverzekering betreft, op bedenkelijke wijze teruggelopen, de molestverzekering heeft daartegenover aan het bedrijf een zeer belangrijk nieuw aliment gebracht. En nu betrof de molestverzekering wel weer dezelfde objekten, en bracht dus geen grotere verdeling van risico, maar hij bracht vele en hoge premies binnen, en hoe hoger de premie, des te minder is de verspreiding van risico nodig.

Een biezonder verloop heeft de molestverzekering van gebouwen en daarin opgeslagen goederen gehad. Men onderscheidde „warm” en „koud” molest, naarmate men molestschade door brand, of molestschade zonder brand bedoelde. Beide soorten van molestrisiko zijn op grote schaal verzekerd geworden, zowel met het oog op een mogelijke vijandelijke inval in Nederland, als om de meer dan eens voorkomende vergissingen van buitenlandse vliegers, die uit de lucht schade toebrechten. Doch de beursassurantie heeft zich maar in geringe mate aan deze verzekeringen geïnteresseerd. De meeste maatschappijen zagen overwegend bezwaar in de kans op een opeenhoping van schaden, indien Nederland in oorlog kwam. (Juist om die reden heeft men er in 1914 aanstonds voor gezorgd, dat voortaan het molestrisiko uit de brandpolis werd gelicht). Er zijn toen twee belangrijke instellingen voor onderlinge verzekering voor dit doel ontstaan, en verreweg de meeste risiko's van warm en koud molest, waarvoor dekking gezocht werd, zijn bij deze instellingen ondergebracht.

R. MEES.

NAAR DE PUBLIEKRECHTELIJKE BEDRIJFSORGANISATIE.

Op Donderdag 22 April j.l. sprak Prof. Mr. J. A. Veraart voor de Vereeniging voor Staatskunde te Leiden over bovengenoemd onderwerp.

Gelijk bij deze Studenten-Organisatie gebruikelijk is, verscheen vooraf een korte inleiding van de hand van den Hoogleraar.

Waar in den laatsten tijd het in deze vergadering behandelde vraagstuk in dit blad van verschillende zijden onder het oog is gezien,¹⁾ wordt in overleg met den schrijver, deze inleiding hieronder afgedrukt.

I.

Wie in dit stadium van het sociaal-economisch

¹⁾ Zie de Nos. 222, 223, 225, 229, 231 van den loopenden jaargang.

leven in Nederland bij zijn beschouwingen over de ontwikkeling van dat leven tot grondslag neemt de economische bedrijfsorganisatie, kan zich zijn taak zeer vereenvoudigen. Althans zoo die beschouwingen zich richten tot een kring van wetenschappelijk gevormden. Weliswaar is er een stortvloed van geschriften neergedaald over dit onderwerp, sinds ik mijn „Vraagstukken der Economische Bedrijfsorganisatie” schreef, maar ik meen te mogen zeggen, dat, indien de kritiek aan eischen van economische wetenschap wordt getoetst, er maar heel weinig overeind blijft. Wat voor waarde hebben bijvoorbeeld in een wetenschappelijk milieu op den huidigen dag nog de snake-rijen van wijlen Levy? Kon Wübaüt's fantasie prachtiger weerlegd zijn dan in Ponstein's artikel in de „Socialistische Gids” van Maart j.l.? De verklaring, waarom er van de kritiek zoo weinig overblijft, is zeer eenvoudig. Waarop berustte immers bijna alle kritiek? *Op een miskennis van de realistische beschouwingswijze in de economie.* Het meest verbluffende staaltje van zoodanige miskennis vinden wij wel in het artikel van den heer J. R. Snoeck Henkemans in de „Stemmen des Tijds” van Maart j.l. In dit artikel is iemand aan het woord van het talrijke slag dergenen, die realistisch beschouwen volstrekt niet kunnen begrijpen of verdragen. Het is een der mooiste voorbeelden van de voortdurende miskennis van de eerste hoofdstukken van mijn boek, waarin toch met geen enkel woord propaganda wordt gemaakt voor eenig stelsel, maar waarin slechts wordt beschreven en verklaard. Het heeft mij zoo weinig geholpen, dat ik in den aanhef van hoofdstuk III (tweede druk, blz. 131) gezegd heb: „Na de beschrijvende en theoretische behandeling is de ethisch-politieke thans aan de beurt.” Voor hoeveel critici heeft deze zin eenige betekenis gehad? Wij zijn er toch aan gewend, dat in de economische wetenschap het „drempel-probleem” der beschouwingswijzen, althans hier te lande geen rol speelt. Voor de meesten is economie politiek zonder meer. Er zijn er dan ook maar weinigen, die het realistisch beschouwen hebben gewaardeerd. Prof. Van Blom, de heer Van der Does en de scherpzinnige schrijver in de „Volkskrant” zijn zoowat de eenigen, die zich niet van de wijs hebben laten brengen.

Het ging en het gaat toch allereerst maar alleen om deze simpele vraag: Wat is bezig zich te ontwikkelen in het economisch bedrijfsleven van Nederland?

Overvuld van politiek als de meesten onzer landgenooten, die de economie beoefenen, blijken te zijn, hebben zij, om het zoo maar eens uit te drukken, mij niet eens vergund, rustig uit te spreken. Deze vraagstukken, met een zoo duidelijk politiek kant, zijn zonder eenige voorafgaande analyse in de politiek getrokken. Socialisten en oud-liberalen hebben hun politiek stielkje bedreigd gezien: „Ils ont vu rouge” vanaf het eerste oogenblik, dat deze vraagstukken hun onder de oogen kwamen. (In dit verband verwijst ik naar mijn hoofdartikel in het Annuaire der R.K. Studenten 1920 „Wetenschappelijke Beoefening der Economie in Nederland”).

Nog eens dus, in een wetenschappelijk milieu behoeft men aan al die kritiek niet veel tijd te besteden. En zeker niet bij de Vereeniging voor Staatskunde, welke enkele maanden geleden zoo uitnemend is voorgelicht, zij het ook op een beperkt deel van het groote terrein. Men weet daar nu voldoende, dat er, of men het wil of niet, een ontwikkeling van het bedrijfsleven tot economische organisatie plaats vindt. En ook weet men, dat de met deze ontwikkeling samenhangende vraagstukken onze wetenschappelijke en daarmee gepaard gaande politieke aandacht ten volle verdienen.

De groote vraag, die thans om oplossing dringt, is deze: hoe moeten wij in het vrije maatschappelijke leven en hoe moet de Staat ten opzichte van die verschijnselen handelen? Deze vraag willen wij hier zeer in het kort onder de oogen zien.

II.

Als bekend worde verondersteld, dat in het bedrijfsleven, voor zoover dat wordt beheerscht door de Katholieken, de destijds door mij voorgestelde bedrijfsraden-organisatie geheel aanvaard is. In vrijwel elk bedrijf — complex van ondernemingen in denzelfden tak van productie — bestaat thans een Katholieke Bedrijfsraad, samengesteld uit evenveel werkgevers als werknemers, met of zonder onpartijdig voorzitter. Bij verschillende bedrijven is het al gelukt den Katholieken Bedrijfsraad onder te brengen in een gemengden, die alleen hierin verschilt, dat het ledental, dat hij bevat, grooter is dan van den Katholieken alleen. Voor het overige verwijs ik naar de Statuten van den R.K. Centralen Raad van Bedrijven, welke de leden van de Vereeniging voor Staatskunde reeds hebben ontvangen.

Vast staat nu, dat men via de collectieve arbeids-overeenkomst in steeds meer bedrijven tot gemengde bedrijfsraden komt.

Welke problemen vragen dan om voorziening? Ik meen vooral de volgende:

- 1° de rechtspraak in het bedrijfsleven;
- 2° het consumentenbelang;
- 3° de wettelijke grondslag der bedrijfsorganisatie en de regeling van de verdere bemoeiing van den Staat.

Met het vraagstuk van de rechtspraak in het bedrijfsleven zal ik mij, na de vorige behandeling in deze Vereeniging, in dit geschrift niet bezighouden. Ik acht het voldoende in confesso, dat er moet komen bedrijfsrechtspraak in aansluiting met hetgeen er in het maatschappelijk leven reeds voor de behandeling van arbeidsgeschillen is tot stand gekomen. De geschillen over de toepassing der voorgeschreven arbeidsvoorwaarden behoren bij een college van werkgevers en werknemers in het bedrijf. En ook de geschillen, die voortkomen uit de overtredingen van eventueele prijsregelingen behoren bij bedrijfscollages uit de werkgevers gevormd. Het wil mij zeer gewenscht voorkomen, dat men als hoogste rechtscollage voor de behandeling van de arbeidsgeschillen den bedrijfsraad kiest, terwijl het dan natuurlijk van den aard van het bedrijf afhangt of men tot de instelling van b.v. districts-bedrijfsraden overgaat. De rechtspraak door deskundige leeken behoort echter niet waarbongen te worden omringd. Ik verwijs naar mijn Vraagstukken, tweede druk, blz. 137 tot 139. Officieele toevoeging van een rechtskundige aan den hoogsten bedrijfsraad in de verschillende bedrijven acht ik wel een hoofdvereischte.

In dit geschrift wil ik mij bezighouden met het consumentenbelang en de constructie der overheidsbemoeiing.

III.

Wat is er in verband met de economische bedrijfsorganisatie al niet geschreven over de bescherming van het consumentenbelang! En inderdaad, dit verdient bescherming tegen alle excessen van de zoo krachtig georganiseerde bedrijven, gelijk ik zelf in mijn Vraagstukken reeds aanstonds heb gezegd. (Zie tweede druk, blz. 134). In den laatsten tijd ben ik veel gaan voelen voor het denkbeeld, dat de heer De Savornin Lohman mij bij een behandeling van dit onderwerp te Utrecht aan de hand deed, namelijk de hoogste bescherming van het consumentenbelang op te dragen aan de Kroon. Ik zou ook meenen, indien de Kroon vormde consumentenraden voor de verschillende levensbehoeften, en indien aan deze lichamen een groote macht werd toegekend (dit laatste op wettelijke basis) ten aanzien van de gestie van de economisch georganiseerde bedrijven, dat dan de best mogelijke bescherming van het consumentenbelang, voor zoover die bescherming op ons eigen territoir mogelijk is, werd verkregen. Ik stel mij dus voor een Centralen Woningraad en Districts-woningraden, een Centrale Voedingscommissie en Districts-voedingscommissiën.

En zoo vervolgens verschillende Commissiën voor verpleging, hygiëne, enz. Deze Raden moeten groote bevoegdheden hebben ten aanzien van prijzen en prijstarieven. Zij zullen zich ook bemoeien met de bescherming van het consumentenbelang voor wat betreft de kwaliteit der voorziening. Hier kan aansluiting worden gezocht bij hetgeen reeds thans in die richting wordt gedaan. Ik ben dus geneigd niet langer aan den destijds in mijn boek ontworpen Centralen Raad van Bedrijven de verzorging van het consumentenbelang toe te vertrouwen. Maar ongetwijfeld ligt hier nog een breed veld van studie, en zal zeker niet overhaast een beslissing moeten worden genomen. Het materiaal ons aan de hand gedaan bij de behandeling van de onlangs verworpen Duurte-wet, zal hier groote diensten moeten bewijzen. Ik waag wel vast als mijn meening uit te spreken, dat juist wanneer de publiek-rechtelijke bedrijfsorganisatie haar beslag heeft gekregen, de hierboven genoemde consumentenraden tot volle ontplooiing kunnen geraken, veel beter dan in een maatschappij zonder publiek-rechtelijke bedrijfsorganisatie een Centrale Duurteraad of Districts-duurteraden!

Gelijk uit de toegezonden statuten is gebleken, heeft men in het vrije bedrijfsleven onder de Katholieken reeds een begin gemaakt met de bescherming der consumenten door de instelling van een consumentenraad. De wijze waarop men tot samenstelling van dien consumentenraad is gekomen, heeft den toorn opgewekt van Prof. van Blom (zie „Economisch-Statistische Berichten” van 25 Maart 1920). Ik begriep waarlijk niet, ook al zal ik de eerste zijn om toe te geven, dat hier nog slechts een zeer gebrekkig begin voorhanden is, waarom een zoo hevige philippica noodig was. Vinden wij als ondergrond daarvan weer niet de verdeling van de menschheid als het ware in twee rassen, het ras der producenten en het ras der consumenten, twee rassen, welke elkaar ten felste bestrijden? Maar waar zijn toch wel die op zichzelf staande consumenten te vinden? Ik meende zoo, dat algemeen gangbaar was geworden een opvatting van de Beginselen der Economie, die allen die op eenigerlei wijze direct of indirect werken voor behoeftebevrediging, en hun diensten of goederen ter markt aanbieden, producenten noemt. Terwijl die allen, gelijk vanzelf spreekt, consumenten zijn. Ieder mensch, althans in een bepaalde periode van zijn leven, is dus producent en consument tegelijk. Als producent heeft hij te zorgen voor zichzelf, voor kinderen en ouden van dagen.

Maar nog iets anders moet hier worden opgemerkt. Ieder mensch is slechts producent van een enkelen dienst of van een enkel goed, ja zelfs gewoonlijk slechts van een deel van een dienst of een deel van een goed, terwijl hij consument is van zeer vele goederen en diensten. Als men dit inziet, kan er dan nog wel zooveel bezwaar bestaan, dat de organisatiën van werkgevers en werknemers den consumentenraad vormen? Zijn ook niet al die werkgevers en al die werknemers consumenten van allerlei diensten en goederen, en hebben zij dus niet ten aanzien van al die diensten en goederen, met uitzondering van dat enkele stukje, dat zij zelf produceeren, een consumentenbelang, dat wil zeggen belang, dat de prijs zoo laag mogelijk en de kwaliteit zoo goed mogelijk zij? Zijn er soms consumenten aan te wijzen, die de taak van werkgevers en werknemers zouden kunnen overnemen omdat zij geen producenten zijn? Kan het verder wel eenig resultaat opleveren, dat aan een Consumentenbond de voorkeur wordt gegeven boven den Centralen Raad van Bedrijven? Doen medici en ambtenaren — typen uit den consumentenbond — niet hard hun best, zoo hard als drukkers en typografen en architecten, om voor de door hen aangeboden diensten meer te ontvangen? Leggen zij voor een deel het er niet krachtig op toe om ook den „Consument” te belagen?

Het eenige wat m.i. aan Prof. van Blom kan worden toegegeven is, dat de producenten misschien op een andere wijze gegroepeerd aan de samenstelling van den Consumentenraad zouden kunnen meewerken. In afwachting dan van het optreden der Kroon in verband met publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Voor zoover er organisaties te vinden zijn, die hun aandacht richten op een bepaalde consumptie, zouden deze wel het eerst zijn aangewezen om consumentenraden in het leven te roepen. Maar hoe kon in de Statuten van een Vereeniging van alle Katholieke Werkgevers en Werknemers beslag worden gelegd op de medewerking van zoodanige organisaties? Voor den overgangstijd kan ik geen overwegend bezwaar zien in de regeling, welke nu werd gekozen.

IV.

Wat nu betreft den wettelijken grondslag der bedrijfsorganisatie, heb ik reeds als mijn meening uitgesproken, dat er achtereenvolgens zouden moeten komen een Arbeidsvoorwaardenwet en een Bedrijvenwet. Ik verwijs naar mijn Vraagstukken, tweede druk, blz. 140—153. Een toestand als in ons reedersbedrijf komt m.i. in aanmerking voor een optreden van den Minister van Arbeid op den grondslag der Arbeidsvoorwaardenwet. Het is mijn overtuiging, dat zulk een optreden gemakkelijk leidt tot een Collectieve Arbeidsovereenkomst, die dan de mogelijkheid schept om het bedrijf onder de Bedrijvenwet te plaatsen. Nu reeds is er een talrijke groep van bedrijven, die een bewerking kan ondergaan, welke haar doet passen in het kader van de Bedrijvenwet.

In dit verband wil ik wijzen op een correctie, die ik mijzelf heb gemaakt. Ik ben namelijk in den laatsten tijd de meening toegedaan geworden, dat alle bedrijven, die een collectieve arbeidsovereenkomst kennen van eenige duurzaamheid, en die een behoorlijk aantal ondernemingen en werknemers omvatten, in aanmerking komen voor publiek-rechtelijke organisatie. Het doet er bij nader inzien niet toe, dat de publiek-rechtelijke regeling zich uitsluitend bepaalt tot de arbeidsvoorwaarden. Het doet er ook niet toe, dat vele van deze bedrijven werken hoofdzakelijk voor de internationale markt. Zeer zeker moet in deze laatste bedrijven rekening worden gehouden met de internationale conjunctuur, maar de ervaring leert, dat in zulke bedrijven collectieve arbeidsovereenkomsten toch zeer goed mogelijk zijn, en dus, bij publiek-rechtelijke organisatie, verordeningen op de arbeidsvoorwaarden. Economische bedrijfsorganisatie behoeft derhalve volstrekt niet te beteekenen een gesloten geheel van prijs- en loonpolitiek, en deze twee in onderling verband. Het bedrijf wordt in deze gevallen een publiek-rechtelijke arbeidsgemeenschap.

Ten slotte herinner ik er aan, dat de Bedrijvenwet, naar mijn meening, slechts zeer algemeene bepalingen zal moeten bevatten, en groote bevoegdheden zal moeten toekennen aan den Minister van Arbeid, zoowel ten aanzien van de beslissing, of eenig bedrijf in aanmerking komt om tot publiek-rechtelijk lichaam te worden gevormd, als ten aanzien van de speciale organisatie. Niets zou toch noodlottiger zijn dan een regeling volgens een vooraf vastgestelde Schablone.

J. A. VERAART.

DISCONTOVERHOOGING BIJ OVERVLOED OF BIJ SCHAARSCHTE VAN RUILMIDDELEN?

Ik zou mij niet geroepen voelen, mij te mengen in den strijd tusschen Mr. Van Gijn en den heer G. M. Boissevain, ware het niet, dat de eerste buitenslands vertoeft en het laatste stuk van den heer Boissevain daardoor wellicht lang op beantwoording zou moeten wachten.

Evenals Mr. Van Gijn was ik van meening, dat de aanhaling uit Pierson, die de heer Boissevain aan het einde van zijn artikel in Nr. 228 van dit tijdschrift deed (teweten: dat de Bank door discontoverhooging

het ruilmiddel *schaarsch* maakt) hem wel van zijn ongelijk zou hebben overtuigd. Immers men maakt natuurlijk het ruilmiddel *schaarsch* wanneer het ruim is, niet wanneer het reeds *schaarsch* is.

Niettemin blijkt de heer Boissevain onbekeerd in zijn meening dat er aanleiding is tot discontoverhooging, „wanneer door een speculatieve beweging voor goederen of fondsen het ruilmiddel *schaarsch* wordt, waardoor de wisselkoersen zouden stijgen en goud uitgevoerd zou worden”, en hij meent steun voor deze meening te vinden bij Pierson, zonder echter een bewijplaats aan te halen.

Voor geen enkel onderdeel nu van deze bewering heb ik steun bij Pierson kunnen vinden; daarentegen zijn de plaatsen bij Pierson, waarin men steun vindt voor de stelling van Mr. Van Gijn: dat ruimte van ruilmiddel (welke ruimte op verschillende wijze kan ontstaan) aanleiding geeft tot stijging van wisselkoersen, gouduitvoer en disconto-verhooging, legio. Deze stelling is dan ook, naar het mij voorkomt, het fundament van de geldtheorie van Pierson, die zich nauw aansluit aan die van Ricardo. Goud is de vorm waarin het ruilmiddel wegvloeit als het ruim is, tot de evenwichtstoestand weer bereikt is.

Het is intusschen niet mijn bedoeling die bekende theorieën hier te herhalen; ik wensch alleen hier eenige bewijplaatsen aan te halen, die aantoonen dat inderdaad Pierson aan de zijde van Mr. Van Gijn staat. Ik citeer daarbij den tweeden druk en het eerste deel van het Leenboek.

Op blz. 435 beschrijft Pierson, hoe, wanneer in een land een circulatiebank opgericht wordt, en de hoeveelheid ruilmiddelen vermeerderd, zonder dat het publiek die noodig heeft, (het ruilmiddel dus ruim wordt), goud naar het buitenland zal worden gezonden.

Op blz. 496 heeft hij het over het speciale geval, dat de Engelsche Bank in oorlogstijd hare circulatie uitbreidde, en vervolgt: „Een Bank kan hare ongedekte circulatie niet uitbreiden, — wanneer althans die uitbreiding niet samenvalt met een even sterke vermeerdering van de vraag naar ruilmiddelen — of . . . er ontstaat een teveel in den geldsomloop . . . uitvoer van specie is daarvan het gevolg.”

Op blz. 498 vinden wij den zin: „Door roekelooze uitbreiding van hare ongedekte circulatie liet de Bank haren metaalvoorraad . . . afloopen, waarop een snelle intooming moest volgen. Tot verontschuldiging der Bank kan men aanvoeren, dat zij destijds gebonden was door de bepalingen der woekerwet, hare rentekoersen dus niet naar goedvinden kon regelen.” (Zij mocht niet boven een zeker percentage gaan).

Op blz. 505 zet Pierson bij de bespreking van de banking-theorie weer uiteen: „dat, wanneer een bank meer papier in omloop brengt dan het verkeer noodig heeft . . . specie of baren naar het buitenland gaan.” En op blz. 506 nog eens: „De in omloop gebrachte (bankbiljetten) maken het ruilmiddel overvloedig, het wordt voordeelig munt of muntmetaal naar het buitenland te zenden.”

Op blz. 608 komen wij de uitdrukking weer tegen: „(bij uitgifte van ongedekt papier) wordt geld overvloedig, . . . voor het weggezonden muntmetaal komen werktuigen enz. in de plaats.”

Op blz. 614 (weer als gevolg van het in omloop brengen van bankpapier) „geld wordt overvloedig, de wisselkoersen bereiken weldra hun hoogste grenspunten, en metaal wordt uitgevoerd. Geen welbestuurde bank drijft onder zulke omstandigheden de mildheid zoover, dat zij hare rentekoersen niet eenigermate verhoogt. En wordt de beweging zeer sterk, zoo wordt tot belangrijke renteverhooging besloten.”

Op blz. 619: „Overvloed van ruilmiddelen leidt tot . . . een ongunstige betalingsbalans” (d.w.z. gouduitvoer).

Op blz. 642: „De bank kan aan iederen gouduitvoer een eind maken door renteverhooging, want renteverhooging leidt tot inkrimping der hoeveelheid onge-

dekke biljetten, en zoodra die hoeveelheid genoegzaam vermindert, wijkt de overvloed van ruilmiddelen.”

Op blz. 653 spreekt Pierson nog eens van „overvloed van geld” als gevolg van „de uitgifte van onwisselbare biljetten, die de betalingsbalans ongunstig maken,” d.w.z. gouduitvoer veroorzaken.

Ten slotte, in het artikel „Foreign Exchanges” (Verspreide economische geschriften, IV, blz. 114 volgende), behandelt Pierson de heele quaestie uitvoerig om tegenover Goschen Ricardo's stelling te verdedigen, dat (blz. 127) „money will never be exported unless it is relatively redundant”. Pierson spreekt dan uitvoerig de *verschillende* gevallen waarin goud wordt uitgevoerd, aan welker uitvoer steeds dezelfde oorzaak ten grondslag ligt: (blz. 155) „we shall never succeed in answering this question satisfactorily, unless by showing money to be made redundant.”

Het is dus onjuist, wat de heer Boissevain meende, dat Pierson alleen het oog had op geldruimte, veroorzaakt door wijziging in de voortbrengingsmoeite van het standaardmetaal, of door wijziging van het standaardmetaal, wat ook wel heel wonderlijk zou zijn. En het kan evenmin aangaan, te veronderstellen, zooals de heer Boissevain in zijn laatste opstel doet, dat Pierson op blz. 607 in afwijking van al wat hij op alle andere plaatsen geschreven heeft, „een stand van zaken voor oogen had, waarin er schaarschte van ruilmiddel was,” een veronderstelling, waarvoor geen letter in den tekst van Pierson zelf spreekt.

Op verschillende plaatsen bij Pierson kan men ook lezen, in tegenstelling met wat de heer Boissevain schreef, dat de Bank bij schaarschte van ruilmiddel verruiming niet moet tegenwerken, maar in de hand werken. Ik citeer blz. 502 van het Leerboek: „Er is een crisis en de behoefte aan ruilmiddelen groeit daar door plotseling in sterke mate aan. Is het niet heilzaam zoo de Bank aan die behoefte kan voldoen en ware het niet de ongerijmdheid zelve haar daarin te dwarsboomen?” En op blz. 603—604 zet Pierson uiteen, hoe de Bank steeds tegemoet komt aan de behoefte aan ruilmiddel van begin April tot half Mei. Zij kan dat ook gerust doen, want „in zulke tijden veroorzaakt de vermeerdering van de ongedekte circulatie der Bank geen overvloed van ruilmiddelen, want er komt niet meer in omloop, dan het verkeer noodig heeft.” In zulk geval is er dus, in strijd met wat de heer Boissevain aannam, geen sprake van gouduitvoer.

Ten slotte nog dit. Er wordt thans van vele zijden aangedrongen op verhooging van het disconto, op grond van... ruimte, niet schaarschheid van het ruilmiddel. En nu is die aandrang wel op bepaalde gronden bestreden, maar niemand, ook de heer Boissevain zelf niet, heeft nog beweerd, dat overvloed van ruilmiddel niet tot discontoverhoging, maar juist tot verlaging zou moeten leiden, wat toch de consequentie van de hier door den heer Boissevain opgeworpen leer zou moeten zijn.

Ik mag dus wel blijven aannemen, wat ik van den aanvang af heb gedaan, dat die leer niets anders dan een slip of the pen is geweest.

E. C. VAN DORP.

Bloemendaal, 5 Juni 1920.

AANTEKENINGEN.

De Geldpolitiek in Nederland. — Op 23 Mei j.l. werd de hieronder volgende verklaring openbaar gemaakt:

Ondergeteekenden achten zich genoopt een woord van ernstig protest uit te spreken tegen de „Verklaring” van een aantal economische theoretici, inzake de Nederlandsche geldpolitiek.¹⁾

Niet, dat zij een bederf van het ruilmiddel door voortgaande uitzetting der circulatie met haar direct gevolg van ruimte op de geldmarkt en kunstmatige prijsverhoging zouden toejuichen. Zij achten deze veeleer, evenals de onder-teekenaars der „Verklaring”, uit den boeze. Zij meenen

echter, dat er hier te lande geen aanleiding bestaat tot het uiten eener dergelijke waarschuwing in een publiek manifest. Immers is er, naar de overtuiging der ondergeteekenden, geen sprake van, dat een dergelijke politiek in gezaghebbende kringen in Nederland wordt gevolgd of zelfs aanbevolen.

Ook ondergeteekenden zijn van overtuiging, dat de waarde van het geld zoo min mogelijk door eenige geldpolitiek moet worden aangetast.

En het is juist op grond van deze overtuiging, dat zij het een geheel averechtsche politiek achten, thans pressie uit te oefenen op de Nederlandsche Bank, tot geforceerde inkrimping van de circulatie.

Immers, zulk een inkrimping van ruilmiddelen in een tijd, waarin het prijsniveau zich aan de grootere circulatie heeft aangepast, beteekent nieuwe verstoring van de waarde van het geld, een deflatie, waarvan de gevolgen minstens zoo erg, zoo niet nog erger zouden zijn, dan die van inflatie.

In tegenstelling met de opinie, in de „Verklaring” verkondigd, doch op geenerlei wijze aannemelijk gemaakt, meenen de ondergeteekenden, dat van een geldruimte in Nederland, die symptoom zou zijn van een nog woekend inflatieproces, geen sprake is. De prolongatie-rente en het disconto op de open markt geven een stand aan, die veeleer op spanning dan op ruimte der geldmarkt wijst.

Een niet door de omstandigheden gevettigde inkrimping der circulatie zoude op dit oogenblik voor het economisch leven in Nederland noodlottig kunnen zijn.

De ondertekenaars der „Verklaring” bepleiten voorts de afgifte van goud, opdat langs dien weg Nederland weer terugkeert tot den gouden standaard.

De ondergeteekenden zijn het volkomen met de stellers der „Verklaring” eens, dat terugkeer tot den muntoestand, die vóór den oorlog bijkans overal heeft bestaan, ten hoogste gewenscht is. Maar juist, omdat zij dien terugkeer zeer zouden toejuichen, zouden zij het betreuren, dat op dit oogenblik reeds tot goudafgifte op groote schaal zou worden overgegaan. Die goudafgifte zoude, indien zij onder de huidige omstandigheden plaats vond, tot herstel van de wisselkoersen weinig of niets vermogen bij te dragen. Daarentegen zoude zij de monetaire positie van ons land, tegen den tijd, dat werkelijk weder van handhaving der wisselpariteiten sprake zal kunnen zijn, ten zeerste kunnen verzwakken. De ondergeteekenden achten het tijdstip, om de goudpolitiek, zooals die vóór den oorlog, ten behoeve van de internationale pariteiten werd gevoerd, weer te hervatten, nog niet gekomen, zoolang de economische verhoudingen tusschen de volkeren de handhaving der pariteiten, ook door afgifte van goud, onmogelijk maken.

Een goede geldpolitiek, zeggen de schrijvers der „Verklaring”, kan slechts op juiste beginselen berusten. De ondergeteekenden ondersteunen die stelling ten volle, maar zij betwisten, dat een geldpolitiek, zooals deze in de bedoelde „Verklaring” wordt bepleit, met deze beginselen in overeenstemming zoude zijn. Zij wijzen dan ook het beroep op Mees en Pierson af, overtuigd als zij zijn, dat deze economen, wier arbeid zoo zeer blijk heeft gegeven van zin voor de werkelijkheid, wars zouden zijn geweest van theorieën, die met deze werkelijkheid geenerlei rekening houden, en van welker toepassing ernstige gevaren voor het economisch leven te duchten zouden zijn.

A. G. BOISSEVAIN.
W. A. BONGER.
H. C. DRESSELHUIS.
D. VAN EMBDEN.
PH. FALKENBURG.
H. FRIJDA.
H. A. HARTOGH.
D. KEESING.
W. M. J. VAN LUTTERVELD.
L. F. A. M. VAN OGTROP.
P. J. OUD.
M. W. F. TREUB.
A. C. VISSER VAN IJZENDOORN.
W. WESTERMAN.
F. M. WIBAUT.
S. ZADOKS.
J. H. VAN ZANTEN.

¹⁾ Zie het No. van 19 Mei.

Handelshoogeronderwijs aan de Londensche universiteit. — In een hoofdartikel in het nummer van 10 Sept. 1919 van dit blad werd mededeeling gedaan van omvangrijke plannen tot het in het leven roepen van een handelsfaculteit aan de Londensche universiteit. Een ontwerp-studieplan werd gepubliceerd en door de eerste mannen uit de City werd een beroep gedaan op den bekenden Engelschen burgerzin en offervaardigheid, waar het instellingen betreft van algemeen nut. Dit beroep is niet

vergeefs geweest. Van het noodig geachte bedrag van £500.000 is reeds ruim £300.000 bijeen en de trustee's der universiteit hebben het onder deze omstandigheden wenschelijk geacht met de uitvoering der plannen een aanvang te maken. z

Besloten is tusschen de nieuwe „faculty of commerce” en de bestaande „London School of Economics and Political Science” een nauw verband te leggen. De „School” heeft een belangrijke bibliotheek, die ook op het gebied der practische economie reeds ruim voorzien is, terwijl het onderwijs voor een deel zal kunnen samengaan. Op 28 Mei jl. is thans op plechtige wijze door den koning de eerste steen gelegd voor een nieuwen vleugel van het gebouw der School of Economics, welke de faculteit zal huisvesten. De bij die gelegenheid gehouden redevoeringen, welke de „Times” in extenso weergeeft, bewijzen, dat de beteekenis en de draagwijdte van het begonnen werk volledig worden beseft. Eigenaardig is, dat behalve de verschillende munten van den slag 1920 ook een exemplaar van het geschrift „Wealth, a brief explanatory of the course of economic Welfare” van den Hoogleraar aan de „School” Cannan in den steen werd ingemetseld.

Aangeteekend zij, dat ook nog in ander opzicht de Londensche universiteit, welke diploma's en graden in Engeland zeer hoog geschat worden, een tijdperk van reorganisatie is ingegaan. Evenals verschillende van de andere Engelsche universiteiten is zij opgebouwd uit een aantal „Colleges” en „Schools”, in welke het eigenlijk onderwijs gegeven wordt. Het meerendeel dezer instellingen ligt ver uiteen over de stad verspreid, terwijl ook uit een organisatorisch oogpunt feitelijk eerst van 1900 dagteekenend, het verband tusschen schools en colleges veel te gering was. In beide opzichten zal thans verbetering worden gebracht. Geographisch is reeds een belangrijke stap in de goede richting gedaan door de vorstelijke gift van de Regeering, die in de nabijheid van het Britsch Museum een oppervlakte van niet minder dan ruim 5 hectares voor een centraal universiteitsgebouw afstond. Enkele eischen zijn hierbij gesteld, terwijl de gelden voor den bouw nog gevonden moeten worden. Verwacht wordt echter, dat deze geen onoverkomelijk bezwaar zullen opleveren. Het gebouw van de „School of Economics, dat gelegen is aan Clare Market, half weg tusschen Aldwyck en Lincoln's Inn Fields, ligt, naar Londensche begrippen, in de onmiddellijke nabijheid van het toekomstige universitaire centrum.

Wijziging in de organisatie der Londensche Effectenbeurs. — Bij de Stock-Exchange te Londen bestaat de bijzondere toestand, dat de Beurs wordt geëxploiteerd door eene naamlooze vennootschap, waarin echter niet alle beursleden aandeelhouders zijn. Nieuwe beursleden moeten thans, om toegelaten te worden, aandeelhouder zijn, maar van de thans ongeveer 4100 leden behooren er slechts ongeveer 60 pCt. tot de aandeelhouders, en ongeveer ¼ der aandelen zijn in handen van niet-beursleden.

Dit leidt tot eene tegenstelling van belangen: aan den eenen kant wenschen de aandeelhouders, vertegenwoordigd door de trustees and managers of the Stock-Exchange Company, hun bezit zoo renderend mogelijk gemaakt te zien; aan den anderen kant is het belang der beursleden, vertegenwoordigd door the Committee for general purposes, dat de kosten van het lidmaatschap voor de leden zoo laag mogelijk wordt gehouden.

Om beide belangen weer te doen samenvallen, is nu voorgesteld, dat een nieuwe naamlooze vennootschap, gevormd door de gezamenlijke beursleden, het gebouw van de bestaande N.V. zal koopen voor £3.600.000 met overgang en betaling over hoogstens 30 jaar, gedurende welken termijn het gebouw zal worden gehuurd voor hoogstens £200.000 per jaar; de juiste huur zal afhangen van de opbrengst der contributies, enz.

De koopsom zal worden bijeengebracht door de contributie van nieuwe leden met £50 per jaar te verhoogen, waaruit men in 30 jaar een fonds van ongeveer £3.600.000 voor de betaling hoopt te kunnen vormen.

In de nieuwe vennootschap, die dan eigenaresse van het gebouw zal worden, zullen alle beursleden aandeelhouder zijn; zij zal geen dividend uitkeeren; bij uittreden van een lid zal de waarde van zijn aandeel worden vergoed naar een jaarlijks vast te stellen bedrag. De nieuwe leden zullen, als compensatie voor het opleggen dezer verhoogde contributie, ontheven worden van de kosten van aankoop van een aandeel in de bestaande N.V. en van aankoop van de nomination (de aanspraak op toelating).

Op 11 Juni a.s. zal over deze voorstellen worden gestemd.

De Handelder Vereenigde Staten met Latijnsch-Amerika. — In Nos. 218 en 222 van dit blad werd gewezen op recente uitingen van Pan-amerikanisme, waaronder het streven, door tal van maatregelen, het handelsverkeer tusschen de noordelijke en zuidelijke helft van de nieuwe wereld te bevorderen. Hoe groot opgezet deze pogingen ook schijnen en hoezeer uit de V. St. ook telkens berichten ons bereiken, waarin de beteekenis, die het handelsverkeer met Latijnsch-Amerika krijgt, breed wordt uitgemeten, eenige scepsis bij het lezen hiervan schijnt toch wel geboden. Eén der laatste Nos. van het „Board of Trade Journal” vestigt hierop ook de aandacht. Uitbreiding van den handel der Vereenigde Staten op Latijnsch-Amerika wordt niet ontkend, doch gewaarschuwd wordt tegen cijfers, die leiden tot „mistaking wind for substance.”

In de eerste plaats wordt gewezen op het misverstand, dat bestaat ten aanzien van de beteekenis der Zuid-Amerikaansche Staten. Meer dan de helft toch van den handel der V. St. met Latijnsch-Amerika is op de landen ten Noorden van den Isthmus van Panama.

De cijfers van den invoer der V. St. uit en den uitvoer naar de deelen van Latijnsch-Amerika zijn voor 1919 de volgende:

	Import	Export	Totaal
	\$	\$	\$
Zuid-Amerika	687.525.388	442.127.329	1.129.652.717
West-Indië	458.993.813	355.214.323	814.208.136
Mexico	148.926.376	131.451.901	280.378.277
Midden-Amerika	45.941.338	58.561.449	104.502.787
Totaal	1.341.386.915	987.355.002	2.328.741.917

De handel op Zuid-Amerika bedroeg dus minder dan de helft van het totale handelsverkeer met Latijnsch-Amerika en overtrof dat met West-Indië (d.i. in de practijk met Cuba) slechts in onaanzienlijke mate.

De hooge suikerpijzen maken het gemakkelijk te begrijpen, dat de waarde van den import uit Cuba meer dan tweemaal zoo groot was als die van den import uit Argentinië, bijna tweemaal die uit Brazilië, driemaal die uit Mexico en vijfmaal die uit Chili bedroeg. Verwondering baart het evenwel als men ziet, dat Cuba van de V. St. bijna tweemaal zoveel als Argentinië, tweemaal zoveel als Mexico en vijfmaal zoveel als Chili kocht. Voornamelijk kocht het koren, katoenen goederen, vrachtauto's, schoenen en locomotieven.

Als deel van den wereldhandel der V. St. komt die op Latijnsch-Amerika ver achter den handel met Europa aan. De V. St. doen meer zaken met Canada en New Foundland dan met geheel Zuid-Amerika en ook hun handel op Azië en Australië overtreft die met Zuid-Amerika verre, terwijl hij ongeveer even groot is als die met Latijnsch-Amerika.

De „American International Corporation.” — In 1915 werd in de Vereenigde Staten

de „American International Corporation” opgericht, met het doel om deel te nemen in zulke Amerikaansche en vreemde ondernemingen, „as will broaden the scope of American activities and lead to better understanding of international relations”. Concreter uitgedrukt wil dit zeggen, dat zij den in- en uitvoer van de Vereenigde Staten wil bevorderen en het gebruik van Amerikaansche grondstoffen en fabriekaten in het buitenland wil doen toenemen. Zij wil Amerikaansch kapitaal in ondernemingen in het buitenland beleggen en verder het oceanverkeer onder Amerikaansche vlag bevorderen.

In het laatst verschenen verslag over 1919 verdeelt de A.I.C. hare werkzaamheden in vijf groepen, te weten:

I. Deelneming in het kapitaal van ondernemingen, die zaken met het buitenland doen, of welke werkzaamheden zich aansluiten bij het doel der A.I.C. De A.I.C. draagt geen verantwoordelijkheid voor deze ondernemingen en oefent geen invloed uit op het beheer.

II. „Owned and Controlled Companies.” De A.I.C. bezit alle of de meerderheid der aandelen van deze maatschappijen. Zij heeft de benoeming der directie in handen en bepaalt de te volgen politiek.

III. De ontwikkeling van ondernemingen in het binnen- of buitenland door deze te financieren en invloed op het beheer uit te oefenen tijdens de ontwikkeling.

IV. Zaken welke direct door de A. I. C. geleid worden. Hieronder vallen ook de afdelingen voor onderzoek, controle en adviezen. (Departmental Business.) Hoewel zij geen direct voordeel opleveren, vormen zij een integreerend deel van de organisatie.

V. Het stichten van buitenlandsche filialen en zich doen vertegenwoordigen bij buitenlandsche ondernemingen, wier doel samenvalt met dat van de A. I. C.

De Chairman van de A. I. C., Frank A. Vanderlip, (de National City Bank of New York had een belangrijk aandeel in de oprichting van de A. I. C.), wees reeds bij de oprichting er op, dat het kapitaal voor de ontwikkeling van vreemde werelddelen voorloepig uit Amerika moet komen, daar de Europeesche kapitaalbronnen opgedroogd zijn. Hij dacht speciaal aan Zuid-Amerika, dat voor den oorlog een geliefkoosd object voor de Europeesche kapitaalbelegging was, en waar de Amerikaansche invloed toen pas in een beginstadium was.

De pénétration pacifique in Zuid-Amerika is één der hoofddoeleinden van de A.I.C. De belangen in de „Pacific Mail Steamship Co.” en in de „United Fruit Co.” toonen dit reeds duidelijk. Laatstgenoemde instelling beheerscht den export van vruchten in Centraal-Amerika en Columbia. De A.I.C. bezit alle aandelen van de „G. Amsinck & Co. Inc.”, welke zich met algemeene import- en exportzaken in Amerika bezig houdt.

De „Latin American Co.” is een dochter-maatschappij van de A. I. C., speciaal opgericht om den economischen invloed van de Vereenigde Staten in Zuid-Amerika te versterken. Zij houdt zich vooral bezig met den aanleg van havens en spoorwegen. Zeer grooten invloed op de spoorwegen van Z.-Amerika heeft de „Farquhartrust”, die in 1913 reeds de

helpt van de Braziliaansche spoorwegen, één zesde van die van Argentinië en het geheele net van Paraguay controleerde, terwijl de invloed in Uruguay, Chili en Bolivia toenemende was. Mogen we Meissner gelooven, dan schijnt de A.I.C. de macht over de „Farquhartrust” gekregen te hebben. (Meissner; Das Wirtschaftliche Vordringen der Nordamerikaner in Süd Amerika, 1919). Van groote beteekenis is de activiteit van de A. I. C. op gebied van scheepsbouw. De „American Balsa Company, Inc.” leverde in 1919 reddingsmiddelen aan het „Navy Department” en de „Emergency Fleet Corporation”. De „American International Shipbuilding Corporation at Hog Island” leverde in 1919 ongeveer 500.000 deadweight ton scheepsruimte. De beteekenis hiervan blijkt uit het feit, dat alle scheepswerven in de Unie in het jaar, dat op 30 Juni 1916 eindigde 304.000 tons deadweight leverden (schepen boven 1000 t.)

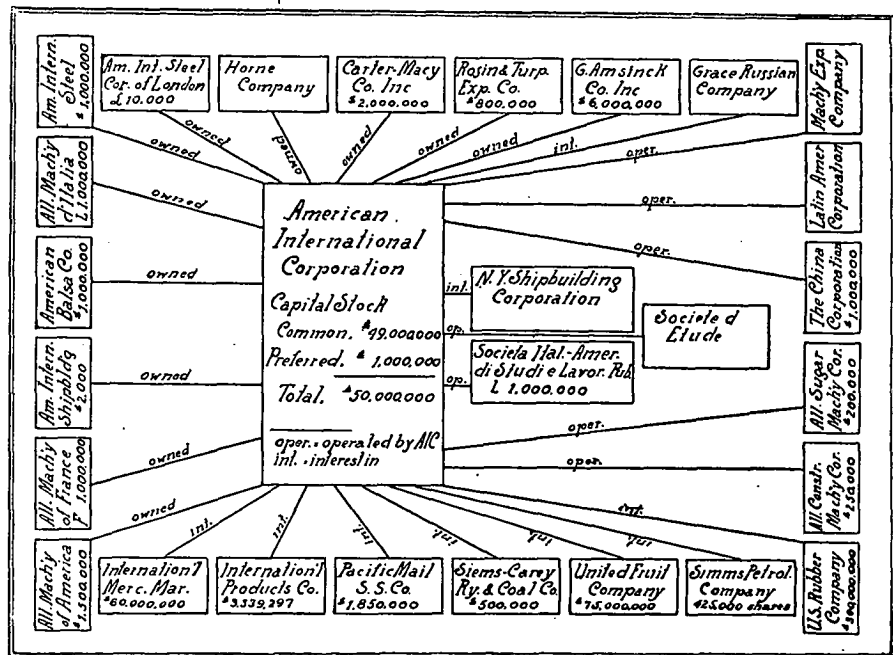
Aan den staalhandel neemt de A. I. C. deel door middel van de „Allied Machinery Co. of America”, welke veel werktuigmachines exporteert en de „International Steel Corporation”, welke alle soorten staalproducten uitvoert.

In 1919 werd aan de buitenlandsche belangen toegevoegd de „Hispano-American International Corporation”. Deze onderneming oefent hare werkzaamheden in Spanje uit en wordt geheel door de A. I. C. gecontroleerd.

Over hare werkzaamheden in China deelt het laatste verslag niets mede, terwijl wij in de „Magazine of Wallstreet” van 6 Maart 1920 nog lezen, dat de A. I. C. nu bezig is zich belangen te verzekeren in de katoennijverheid aan Tsjecho Slowakije!

De A. I. C. en hare dochter-maatschappijen hebben nu 113 filialen en 125 agentschappen, welke aan een staf van ongeveer 25.000 personen werk verschaffen.

Wij reproduceeren tevens een schema, hetwelk voorkomt in bovengenoemd nummer van de „Magazine of Wallstreet”, daar de veelzijdige belangen van de A. I. C. hierdoor goed geïllustreerd worden.

ONTVANGEN:

Het Onderzeesche Kabelnet, door H. W. A. Beenhouwer, Dissertatie Rotterdam. Amsterdam 1920.

Beschouwingen over den Woningnood, door Ir. H. G. van Beusekom, Dissertatie Delft. Rotterdam 1920.

De grondslagen der Volkshuishouding, door Prof. Dr. C. A. Verrijn Stuart. Haarlem, De Erven F. Bohn, 1920.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN MEI 1920.

Provinc. en Gemeentelijke leeningen	f	1.188.000,—
zijnde:		
Deventer	f 1.200.000,— 6 % obl. a 99 %.	
Bank- en Crediet-instellingen	„	1.700.000,—
zijnde:		
De Friesche Bank	f 1.000.000,— aand. a 110 %.	
Comm. Bankvereniging Slavenburg & Co.	f 500.000,— aand. a 120 %.	
Hypotheekbanken (werkzaam in Nederland)	„	1.055.000,—
zijnde:		
N.V. Nederlandsche Hypotheekbank	f 1.000.000,— 6 % pandbr. a 99 1/2 %.	
Overijselsche Hyp.bank	f 500.000,— aand. a 120 % (waarop te storten 10 %).	
Industriele Ondernemingen	„	8.869.250,—
zijnde:		
N.V. Rouppe van der Voort's Industrie- en Metaalmaatsch.	f 1.250.000,— 7 % cum. pref. winstd. aand. a 100 %.	
Veenendaalsche Stoomspinnerij en Weverij	f 250.000,— aand. a 106 %.	
N.V. Delftsche Leerlooierij en Drijf-riemenfabriek v/h. Alex Adam	f 720.000,— aand. a 115 %.	
N.V. Vitrage-Weverij „Anglo-Holland”	f 150.000,— aand. a 105 %.	
N.V. Vereenigde Touwfabrieken	f 2.500.000,— 6 % conv. obl. a 98 1/2 %.	
N.V. Koninklijke Pharmaceutische Fabriek v/h. Brocades & Stheeman	f 465.000,— aand. a 125 %.	
N.V. Nederlandsche Huistelefoon-Mij.	f 300.000,— aand. a 125 % f 300.000,— 6 % cum. pref. winstd. aand. a 100 %.	
Nederlandsch-Indische Gas-Maatschappij	f 2.000.000,— 6 % obl. a 97 1/2 %.	
N.V. G. Bogaers & Zoon's Wollenstoffenfabrieken	f 700.000,— nom. 7 % cum. pref. winstd. aand. a 100 %.	
Cultuurondernemingen, Handelsverenigingen en Handelsvenn.	„	4.442.500,—
zijnde:		
Cultuur-Maatschappij „Dataran”	I.C. f 150.000,— aand. a 100 %.	
Cultuur-Maatschappij „Pagottan”	f 150.000,— aand. a 400 %.	
Cultuur-Maatschappij „Waringin”	f 300.000,— aand. a 275 %.	
N.V. Overzeesche Hardhout Import-Maatschappij	f 500.000,— aand. a 142 %.	
N.V. Manders Seemann & Co's Handel-Maatschappij	f 1.000.000,— 7 % cum. pref. winstd. aand. a 102 %.	
Export-Maatschappij v/h. B. van Leeuwen & Co.	f 500.000,— aand. a 115 %.	
Cult.-Maatsch. „Besito”	f 150.000,— aand. a 375 %.	
Rubber-Maatschappijen	„	1.485.000,—
zijnde:		
Nederlandsche Rubber-Maatschappij	f 1.350.000,— aand. a 110 %.	
Scheepvaart-Maatschappijen	„	19.700.000,—
zijnde:		
N.V. Gemeenschappelijk Eigendom van Aandeelen Holland-Amerika Lijn	f 5.000.000,— aand. a 370 %.	
N.V. Maatsch. „Zeevaart”	f 500.000,— aand. a 240 %.	
Tabaks-Ondernemingen	„	15.950.000,—
zijnde:		
Deli-Maatschappij	f 2.700.000,— aand. a 350 %.	
Transporteeren	f	54.389.750,—

Transport	f	54.389.750,—
Deli-Batavia Maatsch.	f 2.000.000,—	aand. a 325 %.
Diversen	„	6.310.000,—
zijnde:		
N.V. Stoomzuivelfabriek „Aurore”	f 175.000,—	aand. a 120 %.
N.V. Blaauwhoedenvoem-Vriesseveem	f 2.250.000,—	aand. a 125 %
	f 1.125.000,—	6 % cum. pref. aand. a 100 %.
N.V. Algemeene Motor-Omnibus en Vracht-Auto Maatsch.	f 500.000,—	aand. a 100 %.
N.V. tot voortzetting der zaken v/h. gedreven o/d. firma Mähler & Co.	f 250.000,—	aand. a 110 %.
N.V. Stoom-Chocolade- en Cacao-fabriek „Kwatta”	f 210.000,—	aand. a 125 % f 1.125.000,—
		6 % cum. pref. aand. a 100 %.
Totaal	f	60.699.750,—
Totaal der emissies in Januari	f	39.609.495,—
Februari	„	26.597.500,—
Maart	„	7.391.075,—
April	„	49.459.100,—
Mei	„	60.699.750,—
Algemeen Totaal	f	183.756.920,—

terwijl werden uitgegeven tot pari-koers door de N.V. „Vereenigd Nederlandsch Bezit in Markenwaarden” Mk. 50.000.000,— 5 % winstd. obl. met bijbehorende f 50.000,— en door de N.V. Hollandsch-Duitsche Hypotheek- en Onroerend Goed-Maatschappij Mk. 4.000.000,— aand., eveneens tot pari-koers.

POSTCHEQUE EN GIRODIENST.

	April 1919		April 1920	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Aantal rekeninghouders op u ^o .	15.495	—	24.602	—
Aantal rekeningen op u ^o	16.027	—	25.305	—
Stortingen	75.268	34.950.959	136.430	54.023.539
Overschrijvingen	42.024	69.800.122	78.171	103.495.334
Afschrijvingen	51.872	23.910.625	70.701	34.408.185
Totaal tegoed rekeninghouders op u ^o .	—	80.487.271	—	155.680.375

GIRO-OMZET BIJ DE NEDERLANDSCHE BANK

	April 1920		April 1919	
	Posten	Bedrag	Posten	Bedrag
Voor rekeninghouders	29.854	f 1.387.402.182	21.023	f 990.563.156
waarvan door de H.-bank plaatselijk...	10.776	„ 1.005.987.765	6.417	„ 673.268.528
Ter voldoening van Rijksbelast.	1.474	„ 13.326.294	1.409	„ 12.328.617

RIJKSPPOSTSPAARBANK.

	APRIL	1918	1919	1920
Inlagen	f 7.008.386	f 9.869.018	f 8.624.504	
Terugbetalingen	„ 8.491.956	„ 10.359.976	„ 11.868.614	
Tegoed der inleggers op ultimo	„ 222.728.570	„ 252.240.885	„ 265.890.466	
Nom. bedr. der uitst. staats-schuldboekjes op ultimo	„ 30.251.600	„ 34.454.500	„ 39.193.500	
Spaarbankboekjes:				
Aantal nieuw uitgegeven	8.709	11.624	8.518	
Aantal geheel afbetaald	7.509	8.841	10.665	
Aantal uitstaande op ultimo	1.780.088	1.850.115	1.898.155	

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Table listing bank discounts for various banks and locations, including Amsterdam, London, Paris, and New York, with columns for bank name, date, and discount rate.

OPEN MARKT.

Table for the Open Market section, showing exchange rates for various locations like Amsterdam, London, Berlin, and New York, with columns for data, discount types, and rates.

1) Noteering van 4 Juni 1920.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Het aanbod van Ponden levering September/October was deze week aanzienlijk minder dringend, hetgeen niet naliet invloed uit te oefenen op de noteeringen op de contante markt. De koers van Londen kon daardoor stijgen van 10.64 tot 10.72.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Table showing exchange rates in the Netherlands for various locations including London, Paris, Berlin, Weenen, Brussel, and New York, with columns for date and rate.

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam. 1) Particuliere opgave. 2) Noteering van 28 Mei 1920.

Table showing exchange rates in the Netherlands, including specific rates for Stockholm, Copenhagen, Christiania, Switzerland, and Batavia, with columns for date and rate.

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave. 2) Noteering van 22 Mei 1920.

KOERSEN TE NEW YORK.

Table showing exchange rates in New York for various locations including London, Paris, Berlin, and Amsterdam, with columns for date, cable/transfer rates, and sight rates.

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Table showing exchange rates from various locations to London, including Alexandria, B. Aires, Calcutta, Hongkong, Lissabon, Madrid, etc., with columns for location, unit, and rates for different dates.

* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert.

NOTEERING VAN ZILVER.

Table showing silver exchange rates, with columns for location (London vs. New York), date, and rate.

1) Noteering van 6 Juni.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 7 Juni 1920.

Table showing the condensed balance sheet of the Netherlands Bank, divided into Activa (Assets) and Passiva (Liabilities), with various sub-items and their respective values.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. a/d. Staat
3 Juni '20	5.587.778	1.978.278	240.374	692.888	26.500.000
27 Mei '20	5.587.053	1.978.278	240.835	630.375	26.050.000
20 " '20	5.586.923	1.978.278	240.343	708.981	26.050.000
13 " '20	5.586.767	1.978.278	240.843	694.490	26.050.000
5 Juni '19	5.570.045	1.978.278	306.585	827.479	23.200.000
6 Juni '18	5.418.744	2.072.108	253.765	1.438.842	17.500.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Crt. Particulieren	Rek. Crt. Staat
	2.092.636	535.794	1.804.507	38.172.922	3.729.020	49.363
	1.902.765	539.265	1.777.635	37.914.835	3.638.987	112.186
	1.980.939	543.598	1.784.359	38.051.511	3.625.771	83.552
	1.996.395	548.936	1.820.599	38.138.079	3.641.249	42.029
	941.436	842.766	1.249.831	34.370.877	3.503.048	28.546
	1.399.156	1.080.629	936.788	28.012.196	3.611.088	54.684
	1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleening van buitenl. oorder.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleening.	Circulatie	Rek. Crt. part.
3 Juni '20	358.349	84.653	480.000	775.143	5.105.552	1.456.941
27 Mei '20	357.527	84.653	480.000	893.021	5.068.978	1.499.818
20 " '20	357.100	84.652	480.000	871.900	5.054.229	1.276.558
12 " '20	359.291	84.803	480.000	845.681	5.096.561	1.240.411

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F.R. Notes	In het buitenl.		
14 Mei '20	1.939.141	1.266.003	112.781	139.252	3.083.234
7 " '20	1.941.580	1.263.365	112.781	134.507	3.092.344
30 Apr. '20	1.936.720	1.273.375	112.781	134.045	3.074.555
23 " '20	1.949.693	1.276.878	112.781	133.876	3.068.307
16 Mei '19	2.715.837	1.291.659	—	70.020	2.532.039
17 Mei '18	1.894.404	914.033	52.500	58.308	1.569.445

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Algem. Dekkingsperc. 1)	Percent. Gouddekking circul. 2)
14 Mei '20	2.964.582	2.646.800	93.107	42,2	46,6
7 " '20	2.914.456	2.479.900	92.536	42,7	47,1
30 Apr. '20	2.942.318	2.526.085	91.639	42,4	46,7
23 " '20	2.882.854	2.590.615	91.364	43,0	47,7
16 Mei '19	2.223.657	2.574.670	82.397	51,0	62,9
17 Mei '18	1.122.151	1.906.962	75.315	60,1	—

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden; F. R. Notes en netto deposito's. 2) Na aftrek van 35 pCt. der totale dekkingsmiddelen als dekking voor de netto deposito's.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
7 Mei '20	809	17.075.646	1.373.730	14.171.546	2.637.736
30 Apr. '20	812	17.091.860	1.415.145	14.230.487	2.619.027
23 " '20	811	15.398.851	1.413.648	14.215.232	2.621.640
16 " '20	811	15.457.218	1.437.118	14.466.795	2.594.193
2 Mei '19	771	14.603.951	1.295.776	12.735.788	1.737.702
3 Mei '18	693	12.659.810	1.223.127	11.160.825	1.398.264

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 7 Juni 1920.

De afgelopen week heeft slechts weinig variaties op de internationale beurzen te voorschijn geroepen. De factoren, die de tendens gedurende de laatste weken hebben beheerscht, hebben zich niet gewijzigd en zodoende bleef de stemming allerwegen vrijwel dezelfde.

In Duitschland heeft het publiek zich thans zoo goed als geheel van de markt teruggetrokken; de bank- en commissiehuizen, die enkele maanden geleden een geweldigen achterstand hadden in te halen, hebben thans allen tijd om de binnenkomende orders kalm uit te voeren. Het aspect van den beurshandel is hierdoor ook volkomen veranderd. Bijna schematisch passen de koersen zich thans aan aan de telkens varieerende koerstelegrammen betreffende de Deutsche valuta. Daar deze in de achter ons liggende dagen, behoudens een vrij omvangrijke daling op één enkelen dag, vrijwel onveranderd is gebleven, zijn de effectenkoersen ook slechts in geringe mate veranderd.

Tot den stilstand in zaken hebben ook bijgedragen de beschouwingen met betrekking tot de algemeene verkiezingen voor de Nationale Vergadering, welke op den 6den Juni j.l. hebben plaats gevonden. De uitslag is op het moment, waarop dit overzicht geschreven wordt, nog niet bekend, doch algemeen wordt aangenomen, dat een der coalitiepartijen, t.w. het centrum, in omvang sterk zal toenemen. Dit heeft ook tot een rustige beschouwing der algemeene zaken medegewerkt.

Te Weenen heeft de beurs zich ook volkomen aangepast aan de aanwijzingen der valuta's. Voornamelijk wordt hier acht geslagen op de houding van de Deutsche Rijksmark, wijl de Kronenkoers zich slechts in verhouding tot dit betaalmiddel heeft verbeterd. Het is ook hier tekenend, hoe uiterst nauwkeurig de effectenkoersen zich aan de valutanooteeringen hebben aangepast. Na een zeer scherpe daling hebben de koersen zich ietwat hersteld, toen bleek, dat de verbetering van den Kronenkoers zich niet volkomen kon handhaven. Ter karakteriseering van het beursverloop volgen hieronder enkele variaties:

	21 Mei '20	26 Mei '20	28 Mei '20
Siemens-Schuckert	1846	1470	1590
Skodawerke	2830	2160	2380
Daimler Motoren	1255	930	980
Galicia Naphta	18600	15440	15900

Van Londen en Parijs zijn opmerkelijk weinig berichten gedurende deze week binnengekomen. De beurshandel op beide plaatsen heeft zich gekenmerkt door een vrij groote lusteloosheid, die echter in de eerste plaats tot uitdrukking kwam in den omvang van den handel en niet in een scherpe daling der koersen.

Te New York is de tendens wel iets beter geworden, ongeacht den vrij deplorabelen toestand, waarin de spoorwegen zich bevinden. Ter beschikking van de spoorwegen is thans door de Regeering gesteld een bedrag van 300 miljoen dollar, waaruit althans het noodigste kan worden betaald, in afwachting van de tariefverhoging van 40 pCt., welke door de directies is aangevraagd. Tevens hebben de diverse directies bij de Regeering een verzoek ingediend, om alle spoorwegsystemen weder als één geheel te beschouwen, daar bij het tegenwoordige stelsel van op zichzelf staand beheer de verwarring voortdurend groter wordt. Deze is ontstaan door de staking der spoorwegarbeiders; ongeveer 269.000 goederenwagens zijn toen, meendeels volgeladen, op zijspoor gezet, waar zij thans nog wachten, tot een éénhoofdig bestuur eenige orde in den chaos brengt.

Toch is, zooals gezegd, de tendens als geheel beter geworden, omdat de statistieken van in- en uitvoer in de Unie veel betere cijfers te aanschouwen beginnen te geven. Vooral de export naar Duitschland begint aardige proporties aan te nemen, sedert den wapenstilstand tot einde Maart is een totaal bedrag van circa 115.000.000 dollar uitgevoerd, ondanks de ongunstige valuta. In dit licht beschouwd, is het natuurlijk, dat men van een verbetering der internationale valuta ook een verdere opleving van den handel verwacht.

Te onzent heeft de markt voor inheemsche staatsfondsen kunnen profiteeren van den lageren rentestandaard op de vrije markt. Naar het schijnt is aan de opvragingen van geld tijdelijk een einde gekomen, met het gevolg, dat geld op prolongatie veel gemakkelijker en tot lager notering verkrijgbaar was. De terugslag is geweest, dat onze Nederlandsche staatsfondsen wat meer gezocht waren, in verband met de hoogere rente, die thans hiervan kon wor-

den gekweekt. Van buitenlandsche soorten is de even opgelaaide belangstelling voor Russen weder gezonken en de meeste koersen dezer rubriek gaven dan ook een reactie te aanschouwen. Voor Japansche obligaties bestond echter goede belangstelling bij de arbitragehuizen.

	1 Juni	4 Juni	7 Juni	Rijzing of daling.
5 %/o Ned. W. Sch.	85 ³ / ₄	85 ⁵ / ₁₆	86 ¹¹ / ₁₆	+ 1 ⁵ / ₁₆
4 1/2 %/o " " " 1916	83 ¹ / ₁₆	83 ¹ / ₈	83 ¹ / ₈	+ 7 ¹ / ₁₆
4 %/o " " " 1916	73 ¹ / ₁₆	74 ³ / ₈	74 ¹ / ₄	+ 1 ³ / ₁₆
3 1/2 %/o " " "	60 ³ / ₈	59 ³ / ₄	59 ³ / ₄	— 7 ⁸ / ₈
3 %/o " " "	52	51 ¹ / ₂	51 ²³ / ₃₂	— 7 ³ / ₃₂
2 1/2 %/o Cert. N. W. S.	44 ⁷ / ₁₆	44 ¹ / ₁₆	44 ³ / ₁₆	— 1 ⁴ / ₁₆
5 %/o Oost-Indië 1915	90 ¹ / ₂	90 ³ / ₄	90	— 1 ⁴ / ₈
4 %/o Hongarije Goud	8 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	8 ³ / ₄	+ 1 ⁴ / ₈
4 %/o Oostenr. Kronenrente	6 ¹ / ₂	7 ¹ / ₁₆	6 ¹⁵ / ₁₆	+ 7 ¹ / ₁₆
5 %/o Rusland 1906	13 ¹ / ₂	14 ¹ / ₂	14	+ 1 ⁴ / ₂
4 1/2 %/o Iwangedor Domb...	11 ¹ / ₂	11 ¹ / ₄	—	— 1 ⁴ / ₄
4 %/o Rusland Cons. 1880	14	13 ³ / ₈	13 ³ / ₄	— 1 ⁴ / ₄
4 %/o Rysl. bij Hope & Co.	14 ¹⁵ / ₁₆	14 ³ / ₁₆	13 ¹ / ₂	— 1 ⁷ / ₁₆
4 %/o Servië 1895	19	19	—	—
4 1/2 %/o China Goud 1898 ..	54 ⁷ / ₈	50 ¹ / ₂	52 ¹ / ₈	— 2 ³ / ₄
4 %/o Japan 1899	44	49 ³ / ₄	—	+ 5 ³ / ₄
4 %/o Argentinië Buitenl.	47	—	—	—
5 %/o Brazilië 1895	52	51 ⁷ / ₈	51 ⁷ / ₈	— 1 ⁸ / ₈
5 %/o " 1913	51 ¹ / ₄	—	—	—

Overigens was op de gansche beurs de stemming gedeceerd mat te noemen, behoudens een enkele uitzondering, waarop wij hieronder terugkomen. Speciaal flauw gestemd waren *schepvaartwaarden*, die bij zeer geringen handel iederen dag lager aangeboden waren. Speciale redenen zijn in dit opzicht niet te releveeren; ter beurze was men van meening, dat de ongeanimeerde tendens ten deele moet worden toegeschreven aan de loopende geruchten omtrent nieuwe emissies, ten anderen deele aan het ontbreken van ieder speculatief element voor *schepvaartwaarden*, waardoor deze meer en meer tot de zuivere beleggingsfondsen worden gerekend. Hiertoe echter moet het koerspeel zoodanig worden verlaagd, dat het rendement ongeveer gelijk wordt aan de opbrengst van prima obligaties; op deze wijze zou ontegenzeggelijk een groot gedeelte der daling verklaarbaar zijn geworden.

	1 Juni	4 Juni	7 Juni	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	422	415 ¹ / ₄	417 ¹ / ₂	— 4 ¹ / ₄
" " " „gem.eig.	414 ¹ / ₄	402	401 ¹ / ₂	— 13
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij..	276	260	250	— 26
Holl. Alg. Atl. Stoomv.-Mij.	172 ¹ / ₄	150	152	— 20 ¹ / ₄
Hollandsche Stoomboot-Mij.	201	194	—	— 7
Java-China-Japan-Lijn ..	344 ¹ / ₂	342	338 ¹ / ₂	— 6
Kon. Hollandsche Lloyd ...	174 ¹ / ₂	168 ³ / ₄	171	— 3 ¹ / ₂
Kon. Ned. Stoomv.-Mij. ...	222 ¹ / ₂	217 ³ / ₈	216	— 6 ¹ / ₂
Kon. Paketvaart-Mij.	242	238	234	— 8
Maatschappij Zeevaart	310	310	—	—
Nederl. Scheepvaart-Unie..	287 ¹ / ₄	283	279 ¹ / ₂	— 7 ³ / ₄
Nievelt Goudriaan	625	—	540*	— 85
Rotterdamse Lloyd	267	263 ¹ / ₂	255 ¹ / ₄	— 11 ³ / ₄
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	304	284 ¹ / ₂	—	— 19 ¹ / ₂
" " „Nederland” ..	316 ¹ / ₂	317 ¹ / ₄	309 ¹ / ₄	— 7 ¹ / ₄
" " „Noordzee” ..	130 ¹ / ₄	124	124	— 6 ³ / ₄
" " „Oostzee”	270	260	270	—

* Ex. div.

Naast deze rubriek toonden zich *sukerwaarden* gereserveerd, zonder dat hier nochtans van een flauwe stemming sprake kon zijn. Wel was op enkele dagen vrij groot aanbod te constateeren, doch dit werd toch gereedelijk opgenomen, zoodat de koersen geen aanmerkelijke verliezen behoeften te lijden. Hierna echter is een periode van stilstand ingetreden, waarbij noch de vraag, noch het aanbod groote verhoudingen konden aannemen. Het gevolg is geweest, dat het koersniveau slechts weinig variaties te aanschouwen gaf. Men is thans in afwachting van de komende jaarverslagen, alsmede van de berichten omtrent den afloop van de aflevering van suikers, die in de thans vrijwel tot het verleden behoorende maal-campagne zijn geproduceerd.

Een uitzondering hebben, wat cultuurwaarden betreft, *tabak- en rubberfondsen* gevormd. Voor de eerste werkten nog na de schitterende cijfers, door sommige partijen op de eerste voorjaarsinschrijving behaald. Speciaal aandelen Senembah konden van de groote vooraf profiteeren, zoodat dit fonds dan ook met het grootst avance de beursweek verlaat. Doch ook voor de overige soorten bestond goede belangstelling, waardoor het aspect van deze geheele afdeling opgewekt kon blijven.

De *rubbermarkt* heeft de gansche week een vrij lusteloos

voorkomen betoond, met uitzondering dan van enkele gewoonlijk minder courant verhandeld wordende waarden als Linkungan Borneo, waaromtrent goede verwachtingen ten aanzien van het komende jaarverslag in circulatie zijn. Ook aandelen Ambaloetoe Rubber werden tot hoogere koersen uit de markt genomen. Tegen het slot der berichtperiode echter plantte de goede stemming zich voort ook over de andere waarden, zoodat de gansche afdeling een meer geanimeerd voorkomen kon verkrijgen. Voor een deel moet deze opgewekte stemming worden toegeschreven aan het verslag van de Serdang Cultuur Maatschappij, waarin duidelijk naar voren komt, welke gunstige resultaten voor bedrijven met gemengde cultuur behaald kunnen worden.

De *petroleumafdeling* heeft gedurende de berichtperiode een zeer levendig aanzien gehad, hoofdzakelijk wel als gevolg van de optimistische houding, die ten opzichte van aandelen Orion werd ingenomen. De geruchten omtrent overneming zijn opnieuw opgedoken en deze hebben niet nagelaten een groot aantal speculanten in de markt te trekken, hoewel niet kan worden ontkennd, dat eerste-klasse commissiehuizen groote orders plaatsten. Ook op aandelen Geconsolideerde Hollandsche Petroleum heeft deze houding van aandelen Orion een gunstige uitwerking gehad, hoewel hier het koerspeil slechts geringe wijzigingen aantoonde. Het hoofdfonds, aandelen Koninklijke Petroleum Maatschappij, werd slechts lichtelijk bewogen. Hier spelen immer buitenlandse invloeden een groote rol en waar deze zoo goed als geheel ontbraken, waar noch de beurs van New York, noch die van Londen of Parijs, bijzondere features hadden aan te wijzen, bleef ook hier de belangstelling binnen enge grenzen.

De markt voor binnenlandsche *industriële fondsen* was verdeeld bij uiterst geringen handel. Aandelen Philips Gloeilampenfabrieken mochten zich in een lichte belangstelling verheugen, waartegenover aandelen Insulinde Olie weder eenige reactie te aanschouwen gaven.

	1 Juni	4 Juni	7 Juni	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	197	181	180 ³ / ₄	— 16 ¹ / ₂ *
Ned. Handel-Mij. cert. v. a. a. d.	256 ¹ / ₄	259 ³ / ₄	254 ¹ / ₄	— 2
Rotterd. Bankvereniging..	134 ¹ / ₂	134 ¹ / ₂	135	+ 1 ¹ / ₂
Amst. Superfosfaatfabriek..	145	143	142 ¹ / ₂	— 2 ¹ / ₂
Van Berkel's Patent	131	130	131 ¹ / ₂	—
Insulinde Oliefabriek	241 ¹ / ₂	238 ¹ / ₂	235	— 6 ¹ / ₂
Jurgens' Ver. Fabr. pr. a. a. d.	99 ¹ / ₈	96 ³ / ₄	96 ¹ / ₂	— 1 ⁵ / ₈
Ned. Scheepsbouw-Mij.	129 ³ / ₄	132 ³ / ₈	133 ³ / ₄	+ 4
Philips' Gloeilampenfabriek	716	716	729 ³ / ₄	+ 13 ³ / ₄
R. S. Stokvis & Zonen	650	650	—	—
Vereenigde Blikfabrieken ..	137 ¹ / ₂	138 ³ / ₄	137	— 1 ¹ / ₂
Compania Mercantil Argent.	332	332 ¹ / ₂	329	— 3
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	409	412	406 ¹ / ₂	— 3 ¹ / ₂
Handelsver. Amsterdam ..	957 ¹ / ₂	959	946 ¹ / ₂	— 11
Holl. Transatl. Handelsver.	107	107	—	—
Linde Teves & Stokvis	200	201	—	+ 1
Van Nierop & Co's Handel-Mij	184 ¹ / ₂	189	191 ¹ / ₂	+ 7
Tels & Co's Handel-Mij	161	159 ¹ / ₂	159 ¹ / ₂	— 1 ¹ / ₂
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	320	326	326	+ 6
Kon. Petroleum-Mij.	936 ¹ / ₂	937	945 ³ / ₄	+ 9 ¹ / ₄
Orion Petroleum-Mij.	89	86 ¹ / ₂	87 ¹ / ₄	— 1 ³ / ₄
Steaua Romana Petr.-Mij. ...	153 ¹ / ₄	152 ¹ / ₄	—	— 1
Amsterdam-Rubber-Mij.	256 ¹ / ₂	254	259	+ 2 ¹ / ₂
Nederl.-Rubber-Mij.	128 ³ / ₄	129	130	+ 1 ¹ / ₄
Oost-Java-Rubber-Mij.	390	396	409	+ 19
Deli-Maatschappij	527 ¹ / ₂	541 ³ / ₄	538	+ 10 ¹ / ₂
Medan-Tabak-Maatschappij.	334	330	330	— 4
Senembah-Maatschappij ..	522 ¹ / ₂	545	548 ¹ / ₄	+ 25 ³ / ₄

* ex. div.

De *Amerikaansche markt* bleef zonder belangstelling en zonder groote fluctuaties. Spoorwegaandelen waren meerendeels flauw in verband met de boven gereleveerde toestand op de Amerikaansche spoorwegen, terwijl industriële fondsen ietwat konden monteeren en ook Marinewaarden eenige meerdere belangstelling konden trekken.

	1 Juni	4 Juni	7 Juni	Rijzing of daling.
American Car & Foundry ..	145 ³ / ₈	147 ¹⁵ / ₁₆	152	+ 6 ³ / ₈
Anaconda Copper	129 ⁹ / ₁₆	127	126 ¹ / ₁₆	— 3 ¹ / ₂
Un. States Steel Corp.	104 ³ / ₈	104 ⁷ / ₈	105 ³ / ₄	+ 1 ¹ / ₈
Atchison Topeka	90 ⁷ / ₈	87 ¹ / ₈	88 ¹ / ₈	— 2 ¹ / ₈
Southern Pacific	104 ³ / ₄	103 ¹ / ₂	101 ¹ / ₂	— 3 ¹ / ₄
Union Pacific	129 ³ / ₄	129	128 ⁷ / ₈	— 7 ⁸ / ₈
Int. Merc. Marine orig.	35	35 ³ / ₄	36 ¹ / ₁₆	+ 1 ¹ / ₁₆
" " " „ pref.	98	98	—	—

De *geldmarkt* is, als gezegd, ruimer geworden. Tegen het einde van de beursweek noteerde geld op prolongatie 4 pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

8 Juni 1920.

Het koude weder in West-Europa, dat plotseling ingetreden is, zal nog wel geen schade gedaan hebben, integendeel wordt het over het algemeen als gunstig beschouwd, dat de groei van het graan eenigszins vertraagd wordt.

Sommige deelen van Italië blijven over droogte klagen, terwijl bijna overal elders het weer goed genoemd wordt; toch verwacht men in Duitschland in verband met het gebrek aan kunstmest slechts een kleine opbrengst, terwijl ook in Engeland tengevolge van den kleineren uitzaaai slechts een matige oogst verwacht wordt. In Frankrijk blijven de autoriteiten praten over een voldoende oogst voor de eigen consumptie. Door handelskringen wordt dit vrijwel onmogelijk geacht tenzij men de eigen consumptie op de een of andere wijze aanmerkelijk weet te beperken. Zooals men weet zal in het tarwemeel maïsmeel gemengd worden. Het is natuurlijk niet onmogelijk, dat men het percentage van maïsmeel aanmerkelijk zal verhoogen, ofschoon de oorlogsondervinding heeft geleerd, dat deze vermenging geen bijzonder bevredigend resultaat geeft.

Ook buiten Europa blijven de oogstberichten gunstig. De oogst van wintertarwe in Amerika blijft zich goed ontwikkelen; daarentegen wordt algemeen aangenomen, dat de met zomertarwe bezaaide oppervlakte aanmerkelijk kleiner is dan verleden jaar. In het Noord-Westen is het seizoen laat en vooral gezien den grooten achteruitgang, die de oogst van zomertarwe verleden jaar in den nazomer toonde, heeft het weinig zin reeds nu voorspellingen te doen betreffende de vermoedelijke opbrengst.

Australië meldt voldoende regenval. De vooruitzichten van den Indischen tarweoogst zijn zeer gunstig. Ook het weer in Argentinië blijft bepaald gunstig voor alle oogsten.

In de vorige week zijn de verscheppingen van tarwe van Argentinië nog zeer groot geweest, doch dit zal voorloopig wel de laatste week der groote verscheppingen van Zuid-Amerika zijn, aangezien op dit oogenblik de uitvoer van tarwe is stopgezet in afwachting van het besluit, dat de Kamer en de Senaat zullen nemen over het voorstel van de Regeering om een extra belasting te heffen van 5 papieren pesos per 100 K.G. op de uitgevoerde tarwe. Verschillende berichten worden getelegrafeerd betreffende de waarschijnlijkheid, dat dit voorstel zal aangenomen worden. Waarschijnlijk zullen wij de volgende week definitief het resultaat kunnen melden, zoodat het weinig doel heeft zich nu in alle mogelijkheden te verdiepen.

In ieder geval zal Noord-Amerika voorloopig wel als de hoofdleverancier van tarwe moeten optreden, doch het groote bezwaar, dat men daarbij ondervindt, is de moeilijkheid om aan de zeehavens voldoende voorraden te maken, aangezien

het binnenlandsch verkeer nog steeds door stakingen ontwricht is.

Behalve tarwe wordt ook rogge regelmatig in aanzienlijke hoeveelheden van Noord-Amerika verscheept, hoofdzakelijk naar Frankrijk, terwijl in den laatsten tijd ook Duitschland regelmatig als koper blijft optreden.

De maïsmarkten zijn in Europa over het algemeen zeer kalm gestemd, doch Argentinië toont plotseling weer neiging om de prijzen te verhoogen. De groote verscheppingen der Engelsche Regeering van den laatsten tijd zijn oorzaak, dat de meeste consumptiemarkten in Engeland goed voorzien zijn en het gevolg daarvan is geweest, dat de prijs zoodanig gedaald is, dat het mogelijk is geworden maïs van Londen en andere havens naar het Continent uit te voeren. De verscheppingen van maïs naar Engeland zijn in de laatste weken evenwel sterk verminderd, zoodat het waarschijnlijk is, dat deze druk spoedig zal afnemen. Er blijven regelmatig zaken mogelijk tusschen Zuid- en Noord-Amerika.

Gerst en haver zijn over het algemeen in de niet-Europeesche markten vast gestemd, doch de attentie in Europa is slechts gering geweest, zoodat weinig zaken tot stand zijn gekomen.

Voor lijnzaad bestaat zoo min in Europa als in Amerika op het oogenblik vraag van beteekenis, doch de markt in Argentinië handhaaft zich goed, niettegenstaande de verscheppingen zeer gering zijn. In Indisch lijnzaad worden vooral naar Engeland regelmatig zaken afgesloten.

De voorraden van lijnzaad op het Continent zijn zeer gering en er zou ongetwijfeld goede vraag bestaan, indien niet de flauwe markt voor Engelsche lijnolie de vraag tegenhield.

Nederland. De aanvoeren van tarwe voor Nederland zijn in den laatsten tijd vrij aanzienlijk geweest, doch tengevolge van de maatregelen van de Argentijnsche Regeering worden er op het oogenblik althans geen booten beladen. De regeering beschikt ongetwijfeld nog over voldoende hoeveelheden, doch er zal regelmatig bijgekocht moeten worden, willen de voorraden in het najaar niet al te gering zijn. De prijzen, die voor binnenlandsche tarwe betaald worden, duiden er op, dat deze oogst vrijwel geheel op is, terwijl ook voor rogge tot de verhoogde prijzen goede vraag begint te ontstaan. Buitenlandsche tarwe kan evenwel door den handel nog niet aangevoerd worden, daar de handel eerst in Augustus vrij komt. De tarwe, die hier en in Antwerpen voor particuliere rekening aankomt, is dan ook voor Duitschland bestemd.

De maïsprijzen ondergingen in de afgelopen week nog belangrijke verlaging, doch toonden de laatste dagen weder meer standvastigheid. Voor de meeste andere voerartikelen was de vraag uiterst gering. In lijnzaad kwamen tot verlaagde prijzen verschillende zaken tot stand, doch daar aan den eenen kant de noteeringen in Argentinië aanmerkelijk verhoogd zijn en aan den anderen kant de oliemarkt in

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe New York	Mais Juli	Haver Juli	Tarwe Juni	Mais Juni	Lijnzaad Juni
5 Juni '20	310	173 ¹ / ₄	94 ⁷ / ₈	21,75	10,40	27,80
29 Mei '20	322	188 ³ / ₈	104 ³ / ₈	24,60	10,15	27,25
5 Juni '19	226	170 ³ / ₈	68 ¹ / ₈	11,30 ⁴	5,60 ⁴	28,40 ⁴
5 Juni '18	220	132 ¹ / ₄	66 ³ / ₈	12,45 ⁴	5,15	23,95
6 Juni '17	219 ¹ / ₂	153 ¹ / ₂	60 ³ / ₄	19,— ⁴	13,25 ⁴	25,40 ⁴
20 Juli '14	82 ¹ / ₂	56 ³ / ₈	36 ¹ / ₂	9,40 ²	5,38 ²	13,70 ²

¹) per Dec. ²) per Sept. ³) per Mei ⁴) per Juli.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten.	7 Juni 1920	31 Mei 1920	7 Juni 1919
Tarwe (Plata 78 K.G.) ¹)	40,75	40,—	—
Rogge (No. 2 Western) ¹)	32,—	31,—	—
Maïs (La Plata) . . . . . ²)	388,—	397,—	518,—
Gerst (48 lb. feeding) . . . ²)	540,—	560,—	470,—
Haver (38 lb. white cl.) . . . ¹)	22,—	22,50	26,—
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ²)	222,50	225,—	285,—
Lijnzaad (La Plata) . . . . . ⁴)	825,—	845,—	1015,—

¹) p. 100 K.G. ²) p. 2000 K.G. ³) p. 1000 K.G. ⁴) per 1960 K.G.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	31 Mei-5 Juni 1920	Sedert 1 Jan. 1920	Overeenk. t/tdoak 1919	31 Mei-5 Juni 1920	Sedert 1 Jan. 1920	Overeenk. t/tdoak 1919	1920	1919
Tarwe	12.994	208.722	200.564	—	69.903	17.849	278.625	218.413
Rogge	424	4.250	44.725	—	—	8.690	4.250	53.415
Boekweit	—	2.500	1.702	—	—	—	2.500	1.702
Maïs	8.818	127.684	15.572	—	22.059	1.023	149.743	16.595
Gerst	138	8.621	94.792	—	120	28.509	8.741	123.301
Haver	100	16.649	123.906	—	—	3.668	16.649	127.574
Lijnzaad	—	14.961	5.956	—	2.424	5.484	17.385	11.440
Lijnkoek	150	21.208	17.489	—	1.406	—	22.614	17.489
Tarwemeel	—	9.384	166.821	—	—	37.435	9.384	204.256
Andere meelsoorten	—	3.628	135.385	—	100	10.573	3.728	145.958

navolging van Engeland een flauwe tendens toont; dreigt het artikel nu weer vrijwel nominaal te worden. De voorraad olie is hier evenwel zeer gering, zoodat voor directe levering buitengewoon hooge premies betaald worden.

KATOEN.

Noteeringen voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands).

	7 Juni '20	31 Mei '20	25 Mei '20	7 Juni '19	7 Juni '18
New York voor Middling ..	40,— c	40,— c ¹⁾	40,— c	30,85 c	29,75 c
New Orleans voor Middling	41,— c	40,— c	40,— c	31,— c	30,38 c
Liverpool voor Middling	29,13 d	28,08 d	26,80 d	19,56 d ²⁾	22,62 d

¹⁾ Noteering van 28 Mei 1920. ²⁾ idem van 6 Juni 1919.

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.

(In duizendtallen balen.)

	1 Aug. '19 tot 4 Juni '20	Overeenkomstige perioden	
		1918—1919	1917—1918
Ontvangsten Gulf-Havens..	4113	3432	3272
„ Atlant.Havens	2953	2205	2621
Uitvoer naar Gr. Brittannië	2927	2032	1959
„ „ 't Vasteland.	3061	2317	2616
„ „ Japan etc...			

Voorraden in duizendtallen	4 Juni '20	6 Juni '19	7 Juni '18
Amerik. havens.....	1081	1349	1221
Binnenland.....	997	1202	911
New York	?	104	156
New Orleans	?	448	361
Liverpool	?	518	286

SUIKER.

Volgens de laatste berichten uit Duitschland is aldaar de stand der beetwortelvelden gunstig en tengevolge van de den groei bevorderende weersgesteldheid beter dan in het vorig jaar. Van groote betekenis voor eene omvangrijke verbetering van de opbrengst der Midden-Europeesche suikercultuur zoude eene goede oplossing van het veldarbeidersvraagstuk zijn, want ook thans komen weer klachten, dat hier en daar gebrek aan werklieden voor veldwerkzaamheden bestaat.

Uit Tsjecho-Slowakije wordt insgelijks een goede stand der velden gemeld.

De zichtbare voorraden zijn volgens F. O. Licht:

	1920	1919	1918	
Duitschland 1 Sept. ¹⁾	217.798	290.278	322.991	tons
Oostenrijk 1 „ ¹⁾	230.000*	230.000*	230.000*	„
Frankrijk 1 Mrt. ..	101.692	35.548	25.000*	„
Nederland 15 Mei	53.000	55.343	86.902	„
België 1 April ..	62.800	59.000	101.000	„
Engeland 1 Mei	382.940	345.252	328.385	„
Totaal Europa	1.048.230	985.421	1.114.278	tons
V. S. v. N. A. 13 Mei ..	56.927	138.264	54.181	„
Cubahavens 8 „	669.018	1.080.790	1.079.025	„
Totaal	1.774.175	2.204.475	2.247.484	tons

¹⁾ '19/18/17. * Raming.

In Amerika is eene wet in voorbereiding ter vermindering van den suikeruitvoer uit dit land en volgens courantenberichten heeft zich het comité voor landbouwangelegenheden te Washington gunstig over een dergelijk verbod uitgesproken. De Amerikaansche koopers nemen thans eene afwachtende houding aan en dekken slechts hunne onmiddellijke behoeften. De prijzen te New York houden zich na de laatste scherpe daling vrijwel op dezelfde hoogte, er werd het laatst genoteerd voor Spot Centrifugals 20.06 en voor suiker op termijn: Juli 19.75, Sept. 19.45, Dec. 18 cts.

Op Java, waar prijzen tengevolge van de uit Amerika betoende plotselinge terughoudendheid belangrijk gedaald waren, is de markt weer veel vaster en kwamen afdoeningen tot verhoogden prijs tot stand. Het laatst werd genoteerd voor Superieur Juni f 70.—, Juli f 68.—, Aug. f 65½, Sept. f 64.— f.o.b. Verschillende fabrieken hebben

reeds de campagne geopend en wordt het aantal der werkende fabrieken dagelijks grooter.

Opmerkelijk zijn nogal ongunstige berichten over de opbrengst van den ditjarigen Formosa-suikerroogst, die tengevolge van verminderden aanplant en ongunstig weer op slechts 260.000 ton tegen 300.000¹⁾ in 1918/19 geraamd wordt. Voor de toekomst zijn echter de vooruitzichten gunstiger, daar er verschillende nieuwe maatschappijen gevestigd zijn, waardoor de aanplant aanmerkelijk uitgebreid zal worden.

De laatste Cuba-statistiek luidt:

	1920	1919	1918	
Weekontvangst tot 29 Mei	76.000	98.465	72.483	tons
Totaal sedert 1 Dec. 1919.	2.975.000	2.959.340	2.662.293	„
Werkende fabrieken	66	136	95	„
Weekexporten tot 29 Mei	84.000	62.956	92.091	„
Totaal sedert 1 Jan. 1920	2.279.110	1.796.656	1.573.932	„
Voorraad op 29 Mei.....	662.000	1.192.732	1.088.259	„

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per loopende maand	Londen			New York 96 p Ct. Centrifugals	
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per			Amer. Gr. nulated c. t. f. Mei
			Juni/Juli	Aug./Sept.		
2 Juni '20	f —	Sh. 116/-	Sh. 112/-	Sh. 110/6	\$ cts. 20,56	
26 Mei '20	„ —	116/-	116/-	111/-	23,06	
2 Juni '19	„ —	64/9	35/3	34/9	7,28	
2 Juni '18	„ —	64/9	—	—	5,92	
21 Juli '14	„ 11 ¹⁸ / ₃₂	18/-	—	—	3,26	

KAPOK.

(Opgave van de Makelaars Gebrs. van der Vies, Amsterdam.)

Kapokstatistiek op 31 Mei 1920.

Importeurs:	Voorr. Aanv.		Verk. Voorr.		
	1 Jan. 1920	31 Mei.	31 Mei.	31 Mei.	
S. & W. Birnbaum.....	—	1788	510	1278	
H. G. Th. Crone.....	1323	3569	4003	889	
Edgar & Co.....	—	1935	1935	—	
Van Eeghen & Co.	146	3918	3868	196	
Van Heekeren & Co.	—	792	600	192	
Hoving & Beer.....	80	—	80	—	
Landbouw-Mij „Geboegan”	—	515	351	164	
Mirandolle Voûte & Co...	650	7983	7435	1198	
S. L. van Nierop & Co. ..	—	2112	2015	97	
W. Tengbergen & Co.....	—	1346	1146	200	
Weise & Co.....	—	1116	—	1116	
J. Zwaardemaker Hzn. ...	—	1412	1412	—	
Order.....	—	7196	7106	90	
		2199	33682	30461	5420

Prijs van prima Kapok op 31 Mei	Voorr. Aanv.		Verk. Voorr.	
	op 1 Jan. 1920	tot 31 Mei.	tot 31 Mei.	op 31 Mei.
82½ à 83½ cts. in 1920	—	—	—	—
geen noteering in 1919	—	9539 pic.	9539 pic.	—
geen noteering in 1918	—	—	—	—
75 à 80 cts. in 1917	750	2849	3192	407
46½ à 47½ cts. in 1916	4253	4207	5585	2375
37 à 38 cts. in 1915	6579	18718	20823	4474
36½ à 37½ cts. in 1914	6733	26443	18674	14502
45 à 45½ cts. in 1913	2053	12267	11025	3295
47 à 48 cts. in 1912	4178	22242	19796	6624
89 à 40 cts. in 1911	798	14439	11568	3719
32½ à 33½ cts. in 1910	13274	11160	13183	11251

HUIDEN.

Bericht van de firma Grisar & Co.

Men meldt eenen verkoop aan de V. S. van 4000 Frigorificos Swift de la Plata ossen, onder zout eind April tegen 26½ d. inschepingsgewicht.

De Frigorifico slachtingen gedurende April bedroegen 160.000 stuks, tegen 280.000 in dezelfde maand van het vorige jaar. De slachtingen blijven aanzienlijk beneden die van het vorige jaar, zoodat geen reden kan genoemd worden voor de groote prijsdaling van goede huiden.

De afwachtende houding verandert thans in bijna algeheele onthouding van inkoop en er kan van prijzen slechts gezegd worden, dat zij nominaal blijven.

In het inlandsche artikel is geen verandering ingetreden. De prijzen te Parijs daalden sterk, doch hoofdzakelijk omdat er geen concurrentie was van het buitenland, aangezien de uitvoer uit Frankrijk sinds 2 maanden verboden is.

Hier te lande wordt evenmin iets afgedaan, daar onze prijzen ver boven Fransche pariteit blijven.

Kalfsvellen: geheel verlaten en zijn er zelfs voor prijzen beneden f 1,20 geen koopers te vinden.

5 Juni 1920.

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp en Leonard Jacobson & Zonen).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
5 Juni 1920	340.000	10.300	1.887.000	1)	15 1/2
29 Mei 1920	377.000	10.025	2.063.000	2)	15 15/10
22 „ 1920	362.000	10.275	2.192.000	2)	16 15/82
5 Juni 1919	525.000	12.775	2.808.000	15.100	14 15/82

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
5 Juni 1920....	55.000	2.376.000	40.000	5.963.000
5 Juni 1919....	48.000	1.605.000	107.000	7.081.000

1) Nominaal 15.000 tot 14.000. 2) Nominaal 15.200 tot 14.500.

THEE.

(Opgave van den makelaar J. van Eck.)

Bericht van den afloop Theeveiling.

Aangeslagen in veiling:

9683,60/4 kn. Java thee
1497 „ Sumatra thee

Aanbod 11180,60/4 kn. thee.

Aanbod 1 Januari j.l. tot heden (5 veilingen):

81955 kn. Java thee 48777 kn. Java thee
7232 „ Sumatra thee 5 „ Sumatra thee

Totaal.. 89187 kn. thee. 48782 kn. thee.

De taxatie was opgemaakt circa 2 a 3 cts. boven afloop vorige veiling. De stemming was voor goede blad, theeën vrij vast en werd voor het meerendeel taxatie bedongen, enkelen iets daarboven, eenigszins ordinaire theeën moesten onder taxatie worden afgegeven. Voor Gebroken thee was weinig vraag, slechts een enkele zeer goede Gebroken Pecco en Gebroken Oranje Pecco bracht volle prijzen op, veel Gebroken moest, wegens te geringe biedingen, worden opgehouden. Voor Dust en Fannings was zeer weinig vraag en bleef van het groote aangeboden kwantum een belangrijk deel onverkocht. Witpunt, het beste nummer tot goeden prijs afgedaan, benevens het volgende nummer eenigszins duf, 20/4 kn. goed werden opgehouden.

De volgende veiling zal plaats hebben op Donderdag 17 Juni e.k., aangeboden kwantum zal circa 15.000 kn. zijn.
27 Mei 1920.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	IJzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
7 Juni 1920..	nom.	90.17/6	253.10/-	35.10/-	43.-/-
31 Mei 1920..	nom.	95.2/6	274.15/-	39.-/-	44.-/-
10 Juni 1919..	nom.	80.12/6	235.5/-	22.5/-	36.-/-
10 Juni 1918..	nom.	110.-/-	331.-/-	30.10/-	52.-/-
17 Juli 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

RUBBER.

De markt voor plantagerubber was in de afgelopen week over het algemeen iets vaster, ofschoon de prijsverandering slechts minium was; latere levering gold iets lager, terwijl daarentegen voor loco een vrij goede vraag bestond tot iets hogere prijzen. Amerika blijft nog steeds zeer

terughoudend, doch is men algemeen van opinie, dat men in de eerstvolgende weken tot koopen zal moeten overgaan.

De noteeringen luiden:

		einde vorige week
Prima crêpe loco	2/1	2/0 1/2
„ smoked sheets.....	2/0 3/4	2/0 1/4
„ crêpe Juli/December ..	2/2 1/2	2/3 1/4
Hard cure fine Para	2/1 1/4	2/1 1/4

7 Juni 1920.

BANKA-TIN.

In Nederlandsch-Indië zijn in April 1920 verkocht 15.336 picols Gouvernements-Banka-tin. De opbrengst daarvoor bedroeg ongeveer f 3.219.000,— (St.ct.)

VERKEERSWEZEN.

SCHIEPVAART.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen/R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
31 Mei/5 Juni 1920	—	—	—	2) 10/6	—	2) 112/6
24/31 Mei 1920	—	—	—	2) 10/6	130/-	2) 112/6
2/7 Juni 1919	—	—	—	2) 8/6	265/-	2) 240/-
3/8 „ 1918	—	—	—	2) 8/6	270/-	2) 65/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 1/4	1/11 1/4	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genua	Port Said	La Plata Rieter	Rotterdam	Gothenburg
31 M./5 J. 1920	37/6	—	72/6	—	f 12,-	Kr. 50
24/31 Mei 1920	—	65/-	75/-	—	„ 12,-	—
2/7 Juni 1919 2)	54/-	47/6	47/6	52/-	„ 10,-	Kr. 45
3/8 „ 1918	69/-	101/3	200/-	120/-	—	Kr. 175
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
31 Mei/5 Juni 1920....	105/-	135/-	—	—
24/31 Mei 1920....	110/-	140/-	—	—
2/7 Juni 1919.... 2)	90/-	200/-	—	—
3/8 „ 1918....	275/-	500/-	—	185/-
Juli 1914....	14/6	16/3	25/-	22/3

1) Per ton stukgoed. 2) Voor Britsche schepen.

3) Voor neutrale schepen onder geallieerd time charter.

4) Vrij.

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.

Overige noteeringen per ton van 1015 K.G.

INKLARINGEN.

VLISSINGEN.

Landen van herkomst	Mei 1920		Mei 1919	
	Aantal schepen	Bruto M ³ .	Aantal schepen	Bruto M ³ .
Binnel. havens.	2	4.273	1	2.439
Groot-Britannië	29	173.599	14	76.748
België	1	625	—	—
Portugal 1)	8	4.643	7	2.202
Levant 2)	4	2.183	1	333
Totaal	44	185.323	23	81.722
Nationaliteit.				
Nederlandsche..	33	179.964	22	81.389
Britsche	9	4.168	—	—
Noorsche	1	625	—	—
Belgische	1	586	—	—
Fransche	—	—	1	333
Totaal	44	185.323	23	81.722

1) Bijleggers. 2) Zeesleepboten.

(B. Stofkoper & Co.)